

Vayetzei

וַיֵּצֵא

ראשון

בראשית 28

И вышел Иаков из Беер-Шевы, и пошел в Харан.

10 וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:

וַיִּפְקַע יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ לְחָרָן

Rashi

ויצא יעקב. על ידי שבשביל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב, וכתב וַיֵּצֵא וַיֵּלֶךְ כִּי בֵּרַךְ וגו' (בראשית כח, ו), ומשגמר, חזר לענין הראשון: ויצא. לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר, הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה, יצא משם, פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה. וכן וַיֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם (רות א, ז), האמור בנעמי ורות: וילך חרנה. יצא ללכת לחרן:

И дошел до одного места, и ночевал там, потому что зашло солнце, и взял один из камней того места, и положил себе в головы, и лег на том месте.

11 וַיָּפֹגַע בַּמָּקוֹם וַיִּלֵּן שָׁם כִּי־בָא הַשֶּׁמֶשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי

properly

הַמָּקוֹם וַיִּשֶׁם מְרֻאָשָׁתוֹ וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא:

וַעֲרַע בְּאַתְרָא וּבֵת תַּמָּן אַרִי עַל שְׁמֵשָׁא וְנָסִיב מֵאֲבָנֵי
אַתְרָא וְשׁוּי אֶסְדוּהִי וְשָׁכִיב בְּאַתְרָא הַהוּא

Rashi

ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא במקום הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר בו וַיֵּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרָחֹק:

ויפגע. כמו ופגע ביריחו (יהושע טז, ז), ופגע בדבששת. ורבותינו פירשו (ברכות כו:) לשון תפילה, כמו ואל תפגע בי (ירמיה ז, טז), ולמדנו שתקן תפלת ערבית, ושנה הכתוב ולא כתב ויתפלל, ללמדך שקפצה לו הארץ, כמו שמפורש בפרק גיד הנשה (חולין צא:):

כי בא השמש. היה לו לכתוב ויבא השמש וילן שם, כי בא השמש משמע, ששקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילן שם.

וישם מראשותיו. עשאן כמין מרזב סביב לראשו, שירא מפני חיות רעות, התחילו מריבות זו את זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת, וזהו שנאמר ויקח את האבן אשר שם מראשותיו: וישכב במקום ההוא. לשון מעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר, לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה:

И видел он сон, и вот, лестница
поставлена на земле, а вершина её
достигает неба; и вот, ангелы Божии
восходят и нисходят по ней;

12 וַיַּחְלֵם וְהִנֵּה סֻלָּם מַצֵּב אֶרֶצָה וְרֹאשׁוֹ מֵגִיעַ

הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ:

וַחֲלֵם וְהִנֵּה סֻלָּמָא נִעִיץ בְּאַרְעָא וְרִישָׁהּ מַטִּי עַד צֵית
שָׁמַיָא וְהִנֵּה מַלְאָכֵי דִּי סֻלְקִין וְנִסְחָתִין בֵּיהּ

Rashi

עולים ויורדים. עולים תחלה ואחר כך יורדים, מלאכים שליווהו בארץ, אין יוצאים חוצה לארץ ועלו לרקיע, וירדו מלאכי חוצה לארץ ללותו:

И вот, Превечный стоит на ней, и
говорит: Я Превечный, Бог Авраама,
отца твоего, и Бог Исаака: землю, на
которой ты лежишь, тебе дам и
потомству твоему.

13 וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם

אֲבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ

אֶתְנַנָּה וְלִזְרַעְךָ:

וְהִנֵּה יְקָרָא דִּי מַעֲתֵד עֲלוּהֵי וַאֲמַר אָנָּה יְיָ אֱלֹהֵהּ
דְּאַבְרָהָם אָבוֹךָ וְאֱלֹהֵהּ דִּיִּצְחָק אֶרְעָא דִּי אַתָּה שֹׁכֵב
עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנָּה וְלִבְנֶיךָ

Rashi

נצב עליו. לשמרו:

ואלהי יצחק. אף על פי שלא מצינו במקרא שייחד הקב"ה שמו על הצדיקים בחייהם לכתוב אלהי פלוני, משום שנאמר הן בקדשיו לא יאמין (איוב טו, טו), כאן ייחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו, וכלוא בבית, והרי הוא כמת, ויצר הרע פסק ממנו. (תנחומא תולדות ז):

שכב עליה. קיפל הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו, רמז לו שתהא נוחה ליכבש לבניו (חולין צא: (כד' אמות, שזה מקומו של אדם):

И будет потомство твое как пыль
земли, и распространишься к западу
и к востоку и к северу и к югу, и все
племена земля будут благословляться
тобою и потомством твоим.

ויהיו בְּנֵי סְגִיָּאין כְּעָפָר דָּאָרְעָא וְתִתְקַף לְמַעְרָבָא
וְלְמַדִּינָחָא וְלְצִפּוֹנָא וְלְדִרְוֹמָא וְיִתְבָּרְכוּ בְּדִילָךְ כָּל
זְרַעֲיָת אֶרֶעָא וּבְדִיל בְּנֵיךְ

14 וְהָיָה זֶרְעֶךָ כְּעָפָר הָאָרֶץ וּפְרֻצֹת יָמָה וְקִדְמָה וְצָפְנָה
וְנִגְבָּהּ וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל־מְשֻׁפָּחוֹת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעָךָ:

Rashi

ופרצת. וחזקת, כמו וכן יפרוץ:

И вот, Я с тобою, и буду хранить тебя
везде, куда ни пойдешь, и возвращу
тебя в землю эту; ибо Я не оставлю
тебя, пока не сделаю того, что Я
говорил тебе.

וְהָא מִימְרֵי בְּסַעֲדָךְ וְאַטְרָנָךְ בְּכָל אֶתֶר דִּי תִהְיֶה
וְאַתִּיבְנָךְ לְאֶרֶעָא הָדָא אֲרִי לָא אֲשַׁבְּקֶנָךְ עַד דִּי אֲעַבִּיד
יְת דִּי מַלְלִית לָךְ

15 וְהִנֵּה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמְרְתִּיךָ בְּכָל אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וְהִשְׁבֹּתִיךָ
אֶל־הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי
אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ:

Rashi

אנכי עמך. לפי שהיה ירא מעשו ומלבן:

עד אשר אם עשיתי. אם משמש בלשון כי:

דברתי לך. לצרכך ועליך, מה שהבטחתי לאברהם על זרעו, לך הבטחתי ולא לעשו, שלא אמרתי לו כי יצחק יקרא לך זרע,
אלא כי בְּיָצֵחַךְ, ולא כל יצחק, וכן כל לי, ולך, ולו, ולהם, הסמוכים אצל דבור, משמשים לשון על, וזה יוכיח, שהרי עם יעקב
לא דבר קודם לכן:

И пробудился Иаков от сна своего, и
сказал: во истину, Превечный
присутствует на месте сем, а я не
знал!

וַיִּקְצֹץ וַיַּעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה 16

בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאֲנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

וְאַתֶּעֶר יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר בְּקוֹשְׁטָא (אֵית) יִקְרָא דִּי
שְׂרִי בְּאַתְרָא הַדִּין וְאַנָּא לֹא הָוִיתִי יָדַע

Rashi

ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי, לא ישנתי במקום קדוש כזה:

И убоялся, и сказал: как страшно
место сие. Это не что иное, как дом
Божий, а то — врата небесные.

וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מֶה-נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם-בֵּית 17

אֱלֹהִים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם:

וְדָחִיל וַיֹּאמֶר מָה דְּחִילוֹ אַתְרָא הַדִּין לֵית דִּין אַתְר
הַדְיוּט אֱלֹהִין אַתְר דְּרַעְוָא בֵּה מִן קָדָם יִי וְדִין תִּרַע
קָבֵל שְׁמִיָּא

Rashi

כי אם בית אלהים. אמר רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא, הסולם הזה עומד בבאר שבע, ואמצע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש, שבאר שבע עומד בדרומה של יהודה, וירושלים בצפונה, בגבול שבין יהודה ובנימין, ובית אל היה בצפון של נחלת בנימין, בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף, נמצא סולם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית אל, מגיע אמצע שיפועו נגד ירושלים, ולפי שאמרו רבותינו, שאמר הקב"ה, צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה, ועוד אמרו, יעקב קרא לירושלים בית אל, וזו לזו היא ולא ירושלים, ומהיכן למדו לומר כן, אומר אני שנעקר הר המוריה ובא לכאן, וזו היא קפיצת הארץ האמורה בשחיטת חולין (חולין צא:), שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל, וזה ויפגע במקום. ואם תאמר וכשעבר יעקב על בית המקדש מדוע לא עכבו שם, איהו לא יחייב לביה להתפלל במקום שהתפללו אבותיו, ומן השמים יעכבוהו, איהו עד חרן אזל, כדאמרינן בפרק גיד הנשה (שם), וקרא מוכיח וילך חרנה, כי מטא לחרן אמר, אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו, יהב דעתיה למהדר, וחזר עד בית אל, וקפצה לו הארץ. (בית אל לא זה הוא הסמוך לעי אלא לירושלים, ועל שם שהיתה עיר האלהים קראה בית אל, והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם, והוא השדה שהתפלל בו יצחק, וכן אמרו בסוטה לכו ונעלה וגו' לא כאברהם שקראו הר, ולא כיצחק שקראו שדה, אלא כיעקב שקראו בית אל ע"כ מפרש"י מדויק):

מה נורא. תרגום מה דחילו אתרא הדין. דחילו שם דבר הוא כמו סוכלתנו וכסו למלבש:

וזה שער השמים. מקום תפלה, לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה:

И встал Иаков рано утром, и взял
камень, который положил себе в
головы, и поставил его памятником, и
возлил елей на верх его.

וַאֲקָדִים יַעֲקֹב בְּצִפְרָא וְנָסִיב יֵת אֲבָנָא דִּי שְׁוֵי אֶסְדוּהִי
וְשְׁוֵי יֵתָה קָמָא וְאַרִיק מְשָׁחָא עַל רִישָׁהּ

И дал имя месту этому: Бет-Эл;
прежде же было имя этого города:
Луз.

וּקְרָא יֵת שְׁמָא דְאַתְרָא הָהוּא בֵּית אֵל וּבָרַם לֹוּ שְׁמָא
דְקִרְתָּא בְּקִדְמִיתָא

И дал Иаков обет, сказав: если Бог
будет со мною, и сохранит меня в
пути сем, в который я иду, и даст мне
хлеб есть и одежду одеться,

וְקִיִּים יַעֲקֹב קָיָם לְמִימָר אִם יִהְיָ מִימָרָא דִּי בְּסַעְדִּי
וְיִטְרִינִי בְּאַרְחָא הַדִּין דִּי אָנָּא אֶזְלָ וְיִתֵּן לִי לֶחֶמָא (נ"י
לֶחֶם) לְמִיכַל וְכֶסֶף לְמַלְבָּשׁ

Rashi

אם יהיה אלהים עמדי. אם ישמור לי הבטחות הללו, שהבטיחני להיות עמדי, כמו שאמר לי והנה אנכי עמך:
ושמרני. כמו שאמר לי ושמרתך בכל אשר תלך:
ונתן לי לחם לאכול. כמו שאמר כי לא אעזובך, והמבקש לחם הוא קרוי נעזב, שנאמר וְלֹא רָאִיתִי צָדִיק נֶעְזָב וְזָרְעוֹ מִבְּקֶשׁ
לֶחֶם (תהלים לז, כה):

И я возвращусь с миром в дом отца
моего, то Превечный будет мне
Богом;

וְאֶתוֹב בְּשָׁלָם לְבֵית אָבִי וְיִהְיָ מִימָרָא דִּי לִי לֵאלֹהִי

Rashi

18 וַיִּשְׁלָם יַעֲקֹב בְּבֹקֶר וַיִּקַּח אֶת־הָאֶבֶן אֲשֶׁר־שָׂם

מִרְאשֵׁיתוֹ וַיָּשֶׂם אֹתָהּ מַצֵּבָה וַיִּצָּק ^{properly} שָׁמֹן

עַל־רֹאשָׁהּ:

19 וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בֵּית־אֵל וְאוּלָם לֹוּ

שֵׁם־הָעִיר לְרֹאשָׁנָה:

20 וַיַּדַּר יַעֲקֹב נֹדֶד לֵאמֹר אִם־יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי

בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד

לְלַבָּשׁ:

21 וְשָׁבְתִי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְיִהְיֶה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:

ושבתי. כמו שאמר לי והשיבותיך אל האדמה:

בשלום. שלם מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן:

והיה ה' לי לאלהים. שיחול שמו עלי מתחלה ועד סוף, שלא ימצא פסול בזרעי, כמו שאמר אשר דברתי לך, והבטחה זו הבטיח לאברהם, שנאמר לה' לאלהים ולזרעך אחריו (בראשית יז, ז). (זרעך מיוחס שלא ימצא בו שום פסול):

И камень этот, который я поставил
памятником, будет домом Божиим, и
из всего, что Ты дашь мне, отделию
десятину Тебе.

22 וְהָאֵבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר־שָׁמַתִּי מִצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים

וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עֹשֶׁר אֲעֲשֶׂנּוּ לְךָ:

וְאֵבֶןא הָדָא דִּי שְׁוִיתִי קָמָא תְּהִי דִּי אֵהִי פֶלַח עֲלֵהּ

קָדָם יי וְכָל דִּי תִתֶּן לִי חַד מִן עֹשְׂרָא אֲפַרְשֵׁנָה קְדָמְךָ

Rashi

והאבן הזאת. כך מפורש וי"ו זו של והאבן, אם תעשה לי את אלה ואף אני אעשה זאת:

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו'. כתרגומו אהי פלח עלה קדם ה', וכן עשה בשובו מפדן ארם, כשאמר לו קום עֲלֵה בֵּית

אֵל (שם לה, א) מה נאמר שם, וַיֵּצֵב יַעֲקֹב מִצֵּבָה וגו' וַיִּסֶּף עָלֶיהָ נֶסֶף (שם יד):

שני

בראשית 29

И поднял Иаков ноги свои, и пошел в
землю сынов востока.

1 וַיָּשָׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיֵּלֶךְ אֶרֶצָה בְּנֵי־קְדָם:

וַנִּטֵּל יַעֲקֹב רַגְלֹהֵי (נ"י רַגְלֹהֵי) וַאֲזַל לְאֶרֶץ בְּנֵי

מְדִינָתָא

Rashi

וישא יעקב רגליו. משנתבשר בשורה טובה, שהובטח בשמירה, נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת. כך מפורש בבראשית

רבה (ע, ח):

И увидел, и вот, колодезь в поле, и
 вот, там три стада мелкого скота,
 расположившиеся около него, потому
 что из того колодезя поили стада;
 камень же над устьем колодезя был
 большой.

וַיֵּרָא וְהִנֵּה בִּירָא בְּחַקְלָא וְהָא תַּמָּן תְּלָתָא עֲדָרִין דְּעֵן
 רְבַעִין עֲלֵה אַרְי מִן בִּירָא הָהִיא מְשָׁקִין עֲדָרִיא וְאַבְנָא
 רַבָּתָא עַל פּוּמָא דְּבִירָא

Rashi

ישקו העדרים. משקים הרועים את העדרים, והמקרא דבר בלשון קצרה:

Когда собирались туда все стада, то
 отваливали камень от устья колодезя,
 и поили овец; затем опять клали
 камень на устье колодезя, на место
 его.

וּמִתְפַּנְשִׁין לְתַמָּן כָּל עֲדָרִיא וּמַגְנִידִין יֵת אַבְנָא מֵעַל
 פּוּמָא דְּבִירָא וּמְשָׁקִין יֵת עֲנָא וּמְתִיבִין יֵת אַבְנָא עַל
 פּוּמָא דְּבִירָא לְאַתְרָהּ

Rashi

ונאספו. רגילים היו להאסף, לפי שהיתה האבן גדולה:

וגללו. וגוללין ותרגומו ומגנדרין. כל לשון הווה, משתנה לדבר בלשון עתיד ובלשון עבר, לפי שכל דבר ההווה תמיד, כבר היה
 ועתיד להיות:
 והשיבו. תרגומו ומתיבין:

И сказал им Иаков: братья мои,
 откуда вы? И они сказали: мы из
 Харана.

וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֶחָי מֵאִין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן

2 וַיֵּרָא וְהִנֵּה בִּירָא בְּשׂוּדָה וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי־צֹאן
 to crouch
 רְבַעִים עֲלֵיהָ כִּי מִן־הַבִּירָא הָהִיא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים
 וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל־פִּי הַבִּירָא:

3 וּנְאֻסְפוּ־שָׁמָּה כָּל־הָעֲדָרִים וּגְלָלוּ אֶת־הָאֵבֶן מֵעַל
 to roll
 פִּי הַבִּירָא וְהִשְׁקוּ אֶת־הַצֹּאן וְהָשִׁיבוּ אֶת־הָאֵבֶן עַל־פִּי
 הַבִּירָא לְמַקְוָהּ:

4 וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אֶחָי מֵאִין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן
 אֲנַחְנוּ:

И он сказал им: знаете ли Лавана,
сына Нахорова? И они сказали: знаем.

וַאֲמַר לָהֶוֶן הִידְעָתוֹן יֵת לָבָן בֶּר נָחוֹר וַאֲמָרוּ יָדְעָנּוּ

И он сказал им: благополучно ли у
него? И они сказали: благополучно; а
вот Рахиль, дочь его, приходит с
овцами.

וַאֲמַר לָהֶוֶן הַשְּׁלָם לָהּ וַאֲמָרוּ שְׁלָם וְהָא רָחֵל בָּרְתָהּ
אֲתִיא עִם עֹנָא

5 וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעָתֶם אֶת־לָבָן בֶּן־נָחוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדְעָנוּ:

6 וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְּׁלָם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלָם וְהִנֵּה רָחֵל בָּתּוֹ

בָּאָה עִם־הָצֹאן:

Rashi

באה עם הצאן. הטעם באל"ף, ותרגומו אתיא, ורחל באה, הטעם למעלה בב"ת, ותרגומו אתת, הראשון לשון עושה והשני לשון עשתה:

И он сказал: вот, день еще велик, не
время собираться скоту; напойте
овец, и пойдите, пасите.

וַאֲמַר הָא עוֹד יוֹמָא סָגִי לָא עֲדוֹן לְמִכְנֵשׁ בְּעִיר אֲשָׁקוּ
עֹנָא וְאֲזִילוּ רְעוּ

7 וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גָּדוֹל לֹא־עַתְּ הָאֶסֶף הַמִּקְנֶה

הַשְּׁקוּ הָצֹאן וּלְכוּ רְעוּ:

Rashi

הן עוד היום גדול. לפי שראה אותם רובצים, כסבור שרוצים לאסוף המקנה הביתה ולא ירעו עוד, אמר להם, הן עוד היום גדול, כלומר אם שכירי יום אתם, לא שלמתם פעולת היום, ואם הבהמות שלכם, אף על פי כן לא עת האסף המקנה וגו' (ב"ר ע, יא):

Они же сказали: не можем, пока не
соберутся все стада; тогда отвалят
камень от устья колодезя, и будем
поить овец.

וַאֲמָרוּ לָא נֹכֵל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֵדְרִים וְגָלְלוּ
אֶת־הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הָצֹאן:

8 וַיֹּאמְרוּ לָא נֹכֵל עַד אֲשֶׁר יֵאָסְפוּ כָּל־הָעֵדְרִים וְגָלְלוּ

אֶת־הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הָצֹאן:

Rashi

לא נוכל. להשקות לפי שהאבן גדולה:

וגללו. זה מתורגם ויגנדרון, לפי שהוא לשון עתיד:

Он еще говорил с ними, как пришла
Рахиль с овцами отца своего, потому
что она была пастушкою.

עד דהוא ממליל עמהון ורחל אלתת עם ענא די לאבוה
ארי רעיתא היא

И было, когда Иаков увидел Рахиль,
дочь Лавана, брата матери своей, и
овец Лавана, брата матери своей,
подошел Иаков, и отвалил камень от
устья колодезя, и напоил овец
Лавана, брата матери своей.

והיה כד חזא יעקב ית רחל בת לבן אחיהא דאמה
וית ענא דלבן אחיהא דאמה וקרב יעקב ויגנדר ית
אבנא מעל פומא דבירא ואשקי ית ענא דלבן אחיהא
דאמה

Rashi

ויגש יעקב ויגל. כמי שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיעך שכחו גדול (ב"ר ע, יב):

И поцеловал Иаков Рахиль, и
возвысил голос свой, и заплакал.

וינשק יעקב לרחל וארם ית קלה ובכא

to kiss

11 יעקב לרחל וישא את-קלו ויבך: וישק

Rashi

ויבך. לפי שצפה ברוח הקודש שאינה נכנסת עמו לקבורה. דבר אחר, לפי שבא בידים ריקניות, אמר, אליעזר עבד אבי אבא,
היו בידי נזמים וצמידים ומגדנות, ואני אין בידי כלום. לפי שרדף אליפו בן עשו במצות אביו אחריו להורגו, והשיגו, ולפי
שגדל אליפו בחיקו של יצחק, משך ידו, אמר לו מה אעשה לצויו של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי, והעני חשוב כמת:

И рассказал Иаков Рахили, что он
родственник отцу её, и что он сын
Ревекки. И она побежала и
рассказала это отцу своему.

וַחַי יַעֲקֹב לְרַחֵל אָרִי בֶר אַחַת אֲבוֹהָא הוּא וְאָרִי בֶר
רַבֶּקָה הוּא וְרַחֵל וְחַיָּאת לְאֲבוֹהָא

12 וַיֵּלֶךְ יַעֲקֹב לְרַחֵל כִּי אָחִי אֲבִיהָ הוּא וְכִי בֶן־רַבֶּקָה
הוּא וְתָרִץ וַתֵּגֵד לְאֲבִיהָ:

Rashi

כי אחי אביה הוא. קרוב לאביה, כמו אנשים אחים אנחנו (בראשית יג, ח). ומדרשו, אם לרמאות הוא בא, גם אני אחי
ברמאות, ואם אדם כשר הוא, גם אני בן רבקה אחותו הכשרה:
ותגד לאביה. לפי שאמה מתה, לא היה לה להגיד אלא לו (ב"ר ע, יג):

И было, когда Лаван услышал весть
об Иакове, сыне сестры своей,
выбежал он на встречу ему, и обнял
его, и целовал его, и ввел его в дом
свой. И он рассказал Лавану все эти
события.

וַהֲוָה כַּד שָׁמַע לָבָן יֵת שָׁמַע יַעֲקֹב בֶּר אַחֲתָהּ וְרַחֵל
לְקַדְמוֹתָהּ וַגִּפֵּף לָהּ וַיִּנָּשֶׁק לָהּ וַאֲעֵלָהּ לְבֵיתָהּ
וַאֲשַׁתְּעִי לְלָבָן יֵת כָּל פִּתְגָמֶיהָ הָאֵלֵּין

13 וַיְהִי כְשֶׁמַּע לָבָן אֶת־שְׁמַע | יַעֲקֹב בֶּן־אֲחֹתוֹ וַיֵּרֶץ
לְקִרְאָתוֹ וַיַּחֲבֹק ^{to clasp} לּוֹ וַיִּנָּשֶׁק־לוֹ וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל־בֵּיתוֹ
וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

Rashi

וירץ לקראתו. כסבור ממון הוא טעון, שהרי עבד הבית בא לכאן בעשרה גמלים טעונים (ב"ר שם):
ויחבק. כשלא ראה עמו כלום, אמר, שמא זהובים הביא והנם בחיקו (ב"ר שם):
וינשק לו. אמר, שמא מרגליות הביא והם בפיו (ב"ר שם):
ויספר ללבן. שלא בא אלא מתוך אונס אחיו, ושנטלו ממונו ממנו:

И сказал ему Лаван: подлинно, ты
кость моя и плоть моя! И он жил у
него месяц времени.

וַאֲמַר לָהּ לָבָן בְּרַם קָרִיבִי וּבִשְׂרִי אֶת וִיתִיב עִמָּה יָרַח
יוֹמִין

14 וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אֵךְ עֲצָמִי וּבִשְׂרִי אֶתָּה וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ
יָמִים:

Rashi

אך עצמי ובשרי. מעתה אין לי לאספך הביתה, הואיל ואין בידך כלום, אלא מפני קורבה אטפל בך חדש ימים, וכן עשה, ואף זו לא לחנם, שהיה רועה צאנו:

И сказал Лаван Иакову: неужели
потому, что ты родственник мой,
должен ты служить мне даром?
Скажи мне, какая следует тебе плата?

free of
charge

15 וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲכִי־אֶחִי אִתָּהּ וְעַבְדְּתָנִי חֲנָם

wages

הַגִּידָה לִּי מַה־מְשַׁכְּרָתְךָ:

וַיֹּאמֶר לָבָן לְיַעֲקֹב הֲמִדְּאַחִי אִתָּהּ וְתַפְלְחָנִי מִגֹּן חֲוֵי לִי
מָה אֶגְרֹךְ

Rashi

הכי אחי אתה. לשון תימה, וכי בשביל שאחי אתה תעבדני חנם:

ועבדתני. כמו ותעבדני, וכן כל תיבה שהיא לשון עבר, הוסיף וי"ו בראשה, והיא הופכת התיבה להבא:

У Лавана же были две дочери, имя
старшей: Лие, а имя младшей:
Рахиль.

16 וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לְאָה וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל:

וּלְלָבָן תְּרֵמִיז בָּנָן שׁוֹם רַבְתָּא לְאָה וְשׁוֹם זַעֲרֵתָא רָחֵל

И глаза у Лии были слабые, а Рахиль
была красива станом и красива
видом.

outline

17 וַעֲיִנֵּי לְאָה רַכּוֹת וְרָחֵל הָיְתָה יִפְתָּ־תָאֵר וִיפְתָּ־

tender

מְרֵאָה:

וַעֲיִנֵּי לְאָה יָאֵין וְרָחֵל הָיְתָה שְׁפִירָא בְּרִיָּא וַיֵּאֵר בְּחֻזָּא

Rashi

רכות. שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה, שהיו הכל אומרים, שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול

והקטנה לקטן (בבא בתרא קכג.):

תאר. הוא צורת הפרצוף, לשון יתְאָרְהוּ בְּשֻׁרְד (ישעיה מד, יג), קונפ"אס בלע"ז:

מראה. הוא זיו קלסתר:

שלישי

И полюбил Иаков Рахиль, и сказал: я
буду служить тебе семь лет за Рахиль,
младшую дочь твою.

וַיֶּחֱבֹד יַעֲקֹב יֵת רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶפְלַחנָה שְׁבַע שָׁנִים בְּרַחֵל
בְּרַתָּה זַעֲרָתָא

18 וַיֶּאֱהָב יַעֲקֹב אֶת־רַחֵל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ שְׁבַע שָׁנִים

בְּרַחֵל בְּתָךְ הַקְטָנָה:

Rashi

אעבדך שבע שנים. הם ימים אחדים שאמרה לו אמו וַיִּשְׁבֶּתָּ עִמּוֹ יָמִים אֶחָדִים (ב"ר ע, יז), ותדע שכן הוא, שהרי כתיב ויהיו
בעיניו כימים אחדים:

ברחל בתך הקטנה. כל הסימנים הללו למה, לפי שהיה יודע בו שהוא רמאי, אמר לו אעבדך ברחל, ושמא תאמר רחל אחרת
מן השוק, תלמוד לומר בתך, ושמא תאמר אחליף ללאה שמה ואקרא שמה רחל, תלמוד לומר הקטנה, ואף על פי כן לא
הועיל, שהרי רמזה:

И сказал Лаван: лучше отдать мне ее
за тебя, чем отдать мне ее за другого
человека; живи у меня.

וַיֹּאמֶר לָבָן טוֹב תַּתִּי אֹתָהּ לְךָ מִתַּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אֲחֵר
תֵּיב עָמִי

19 וַיֹּאמֶר לָבָן טוֹב תַּתִּי אֹתָהּ לְךָ מִתַּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אֲחֵר

שָׁבָה עָמָדִי:

И служил Иаков за Рахиль семь лет;
но они были в глазах его как
несколько дней, в любви его к ней.

וּפְלַח יַעֲקֹב בְּרַחֵל שְׁבַע שָׁנִים וְהָיוּ בְּעֵינָיו כְּיוֹמִין
זַעֲרִין כְּדִרְחִים יִתָּה

20 וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרַחֵל שְׁבַע שָׁנִים וַיְהִיו בְּעֵינָיו כְּיָמִים

אֶחָדִים בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ:

И сказал Иаков Лавану: дай жену
мою, ибо кончился срок мой, и я
войду к ней.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לָבָן הֵב יֵת אֶתְתִּי אֲרִי אֲשַׁלְמִית יוֹמִי
כְּלַחֲנִי וְאֶעוֹל לְוֹתָהּ

21 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן הִבָּה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמִי

וְאִבֹּאָה אֵלֶיהָ:

מלאו ימי. שאמרה לי אמי. ועוד מלאו ימי, שהרי אני בן פ"ד שנה, ואימתי אעמיד י"ב שבטים, וזהו שאמר ואבואה אליה, והלא קל שבקלים אינו אומר כן, אלא להוליד תולדות אמר כך:

И собрал Лаван всех людей того
места, и сделал пир.

22 וַיֵּאסֹף לָבָן אֶת־כָּל־אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ מִשְׁתֶּה:

וּכְנָשׁ לָבָן יֵת כָּל אֲנָשֵׁי אֶתְרָא וַעֲבַד מִשְׁתֵּיא

И было, вечером, взял он Лию, дочь
свою, и ввел ее к нему; и он вошел к
ней.

23 וַיְהִי בָעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בָתּוֹ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו וַיָּבֵא

אֵלֶיהָ:

וַהֲוָה בְּרִמְשָׁא וַדְּבַר יֵת לֵאָה בְּרִתָּהּ וְאָעִיל יֵתָה לְוִתָּהּ
וַעַל לְוִתָּהּ

И дал Лаван Зилпу, рабыню свою,
Лии, дочери своей, в рабыни.

24 וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת־זִלְפָּה שְׁפָחָתוֹ לְלֵאָה בָתּוֹ שְׁפָחָהּ:

וַיְהִי בָבֶקֶר לָבָן לָהּ יֵת זִלְפָּה אִמָּתָהּ לְלֵאָה בְּרִתָּהּ לְאַמְהָהּ

И было, утром, и вот, это Лие! И он
сказал Лавану: что это ты сделал мне?
не за Рахиль ли я служил у тебя?
зачем же ты обманул меня?

25 וַיְהִי בַבֶּקֶר וַהֲנִה־הָוָא לֵאָה וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן מַה־זֹּאת

עָשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְּרַחֵל עֲבַדְתִּי עֲמֹךְ וְלָמָּה רַמִּיתָנִי:

וַהֲוָה בַּצֶּפְרָא וְהָא הִיא לֵאָה וַאֲמַר לְלָבָן מָה דָּא
עֲבַדְתָּ לִּי הֲלֹא בְּרַחֵל פְּלַחִית עֲמֹךְ וְלָמָּה שִׁקְרָתָּ בִּי

ויהי בבקר והנה היא לאה. אבל בלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל, וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה, עכשיו תכלם אחותי, עמדה ומסרה לה אותן סימנים (מגילה יג):

И Лаван сказал: не делают так в
нашем месте, чтобы выдавать
младшую прежде старшей.

26 וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא־יַעֲשֶׂה כֵן בַּמָּקוֹמָנוּ לְתֵת הַצְעִירָה

the eldest
daughter

לְפָנֵי הַבְּכִירָה:

וַאֲמַר לָבָן לֹא יִתְעַבֵּד כְּדִין בְּאַתְרָנָא לְמַתָּן זַעֲרָתָא
קָדָם רַבָּתָא

27 מלא שבוע זאת ונתנה לך גם-את-זאת בעבדה

Окончи неделю этой, тогда дадим тебе и ту, за службу, которую будешь служить у меня еще семь лет других.

אשר תעבד עמדי עוד שבע-שנים אחרות:

אשלים שבועתא דדא ונתן לך אף ית דא בפלחנא די
תפלח עמי עוד שבע שנים אחרנין

Rashi

מלא שבע זאת. דבוק הוא, שהרי נקוד בחטף (פי' בשו"א), שבוע של זאת, והן זו ימי המשתה, בגמ' ירושלמית במועד קטן וא"א לומר שבוע ממש, שאם כן היה צריך לינקד השי"ן בפתח (ר"ל בקמץ), ועוד ששבוע לשון זכר, כדכתיב שבעה שבעות תספור לך, לפיכך אין משמע שבוע אלא שבעה, שטייג"א בלע"ז: ונתנה לך. לשון רבים, כמו ונשרפה, נרדה ונבלה, אף זה לשון ונתן ונתנה וגו': גם את זאת. מיד לאחר שבעת ימי המשתה ותעבוד לאחר נשואיה:

И Иаков так и сделал, и окончил неделю этой; тогда он дал Рахиль, дочь свою, ему в жену.

28 ויעש יעקב כן וימלא שבוע זאת ויתן-לו את-רחל בתו

לו לאשה:

ועבד יעקב כן ואשלים שבועתא דדא ויהב לה ית
רחל ברתה לה לאנתו

И дал Лаван Рахили, дочери своей, Билгу, рабыню свою, в рабыни.

29 ויתן לבן לרחל בתו את-בלה שפחתו לה לשפחה:

ויהב לבן לרחל ברתה ית בלה אמתה לה לאמהו

И он вошел также к Рахили, да и любил Рахиль больше Лии, и служил у него еще семь лет других.

30 ויבא גם אל-רחל ויאקב גם-את-רחל מלאה ויעבד

עמו עוד שבע-שנים אחרות:

ועל אף לות רחל ורחים אף ית רחל מלאה ופלח
עמה עוד שבע שנים אחרנין

Rashi

עוד שבע שנים אחרות. אחרות הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה (ב"ר ע, כ), ואף על פי שברמאות בא עליו:

Когда же увидел Превечный, что Лие
ненавидима, то отверз утробу её, а
Рахиль была неплодна.

וַחֲזָא יי אַרי שְׁנִיאָתָא לָאָה וַיהֲב לָהּ עֲדוּי וְרַחֵל עֲקָרָא

И зачала Лие, и родила сына, и
нарекла имя ему: Рувим, потому что
сказала: Превечный призрел на
бедствие мое, ибо теперь полюбит
меня муж мой.

וַעֲדִיאַת לָאָה וַיִּלְדֵּת בֶּר וַקָּרַת שְׁמָהּ רְאוּבֵן אַרִי

אַמְרַת אַרִי גְלִי קָדָם יי עֲלִבּוֹנִי אַרִי כְעַן יִרְחַמְנִי בְעָלִי

Rashi

ותקרא שמו ראובן. רבותינו פירשו (ברכות ז:), אמרה, ראו מה בין בני לבן חמי, שמכר הבכורה ליעקב, וזה לא מכרה ליוסף ולא ערער עליו, ולא עוד שלא ערער עליו, אלא שבקש להוציאו מן הבור:

И зачала опять, и родила сына, и
сказала: Превечный услышал, что
ненавидима я, и дал мне и сего, и
нарекла имя ему: Симеон.

וַעֲדִיאַת עוֹד וַיִּלְדֵּת בֶּר וַאֲמַרַת אַרִי שְׁמִיעַ קָדָם יי אַרִי

שְׁנִיאָתָא אָנָא וַיהֲב לִי אֵף יֵת דִּין וַקָּרַת שְׁמָהּ שְׁמַעוֹן

И зачала еще, и родила сына, и
сказала: теперь, теперь-то
прилепится ко мне муж мой, ибо я
родила ему трех сынов, посему
нарекли имя ему: Левий.

וַעֲדִיאַת עוֹד וַיִּלְדֵּת בֶּר וַאֲמַרַת הָדָא זְמָנָא יִתְחַבֵּר לִי

בְעָלִי אַרִי יִלְדִית לָהּ תִלְתָּא בְנִין עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ

לֵוִי

31 וַיֵּרָא יְהוָה כִּי־שְׁנוּאָה לָאָה וַיִּפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ וְרַחֵל

sterile

עֲקָרָה :

32 וַתֵּהֶר לָאָה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָהּ

כִּי־רָאָה יְהוָה בְּעֲנָיִי כִי עָתָה יֶאֱהָבֵנִי אִישִׁי:

33 וַתֵּהֶר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע יְהוָה כִּי־שְׁנוּאָהּ

אֲנִכִּי וַיִּתֵּן־לִי גַם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמַעוֹן:

properly

34 וַתֵּהֶר עוֹד וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר עָתָה הִפְעַם יִלְוֶהּ

אִישִׁי אֵלַי כִּי־יִלְדִיתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בְנִים עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ

לֵוִי:

Rashi

הפעם ילוה אישי. לפי שהאמהות נביאות היו ויודעות שי"ב שבטים יוצאים מיעקב, וד' נשים ישא, אמרה, מעתה אין לו פתחון פה עלי, שהרי נטלתי כל חלקי בבנים:

על כן. כל מי שנאמר בו על כן, מרובה באוכלוסין, חוץ מלוי, שהארון היה מכלה בהם (ב"ר עא, ד):
קרא שמו לוי. בכולם כתיב ותקרא, (שהיא קראה), וזה כתב בו קרא, ויש מדרש אגדה באלה הדברים רבה, ששלח הקב"ה גבראל והביאו לפניו, וקרא לו שם זה, ונתן לו כ"ד מתנות כהונה, ועל שם שלוהו במתנות קראו לוי:

И зачала еще, и родила сына, и

сказала: теперь-то восхваляю

Превечного; посему нарекла имя ему:

Иуда. И перестала рождать.

ועדיאז עוד וילידת בר ואמרת הָדָא זְמַנָּא אוֹדָה קָדָם

י' על כן קרת שמה יהודה וקמת מלמילד

35 וְתָהָר עוֹד וְתֵלֵד בֶּן וְתֹאמַר הַפֶּעַם אוֹדָה אֶת־יְהוָה

על־כֵּן קְרָאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה וְתַעֲמֹד מִלֵּדָת:

Rashi

הפעם אודה. שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות:

בראשית 30

Когда же Рахиль увидела, что она не

рождает Иакову, то позавидовала

Рахиль сестре своей; и сказала

Иакову: дай мне детей, а если нет, я

умру.

to be
zealous

1 וְתֹאמַר רָחֵל כִּי לֹא יֵלְדָה לִיעֶקֶב וְתִקְנָא רָחֵל

בְּאַחֲתָהּ וְתֹאמַר אֶל־יעֶקֶב הִבֵּה־לִי בָנִים וְאִם־אֵין מִתָּה

אֲנֹכִי:

וְחִזַּת רָחֵל אָרִי לֹא יֵלְדָת לִיעֶקֶב וְקִנְיַאת רָחֵל

בְּאַחֲתָהּ וְאִמְרַת לִיעֶקֶב הִבֵּה לִי בָנִין וְאִם לֹא מִיָּתָא

אֲנִי

Rashi

ותקנא רחל באחתה. קנאה במעשיה הטובים, אמרה, אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים (ב"ר עא, ו):

הבה לי. וכי כך עשה אביך לאמך, והלא התפלל עליה:

מתה אנכי. מכאן למי שאין לו בנים שחשוב כמת (ב"ר שם):

И воспламенился гнев Иакова на
Рахиль, и он сказал: разве я вместо
Бога, который отказал тебе в плоде
чрева?

וַתִּקְיף רוּגְזָא דִּיעֲקֹב בְּרַחֵל וַאֲמַר הָא מְנִי אֶת בְּעִיָּא
הָלֹא מִן קָדָם יִי תִבְעִיו דִּי מְנַע מְנִיד וְלָדָא דְמַעִין

2 וַיִּחַר־אָף יַעֲקֹב בְּרַחֵל וַיֹּאמֶר הֲתַחַת אֱלֹהִים אָנֹכִי

to debar
from
benefit
or...

אֲשֶׁר־ מְנַע מִמֶּנּוּ פְרִי־בֶטֶן:

Rashi

התחת. וכי במקומו אני:

אשר מנע ממך. את אומרת שאעשה כאבא, אני איני כאבא, אבא לא היו לו בנים, אני יש לי בנים, ממך מנע ולא ממני:

И она сказала: вот рабыня моя Билга,
войди к ней, и пусть она родит на
коленах моих, чтобы и я устроилась
чрез нее.

וַאֲמָרְתָּ הָא אִמְתִּי בְלָהָה עוֹל לְוֹתָהּ וּתְלִיד וְאָנָּא
אַרְבִּי וְאֶתְבְּנִי אִף אָנָּא מְנָה

3 וַתֹּאמֶר הִנֵּה אִמְתִּי בְלָהָה בָּא אֵלֶיהָ וְתִלְדַּל עַל־בִּרְכִּי

וְאֶבְנָה גַם־אֲנֹכִי מִמֶּנָּה:

Rashi

על ברכי. כתרגומו ואנא ארבי:

ואבנה גם אנכי. מהו גם, אמרה לו, זקנך אברהם היו לו בנים מהגר, וחגר מתניו כנגד שרה, אמר לה, זקנתי הכניסה צרתה לביתה, אמרה לו אם הדבר הזה מעכב, הנה אמת:

ואבנה גם אנכי ממנה. כשרה:

И она дала ему Билгу, рабыню свою, в
жену, и вошел к ней Иаков.

וַיִּהְיֶה לָהּ יֵת בְּלָהָה אִמְתָּהּ לְאִנָּתוּ וְעַל לְוֹתָהּ יַעֲקֹב

4 וַתִּתֵּן־לּוֹ אֶת־בְּלָהָה שִׁפְחָתָהּ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ יַעֲקֹב:

И зачала Билга, и родила Иакову
сына.

וַעֲדִיאת בְּלָהָה וַיִּלְדֵת לְיַעֲקֹב בֶּרֶ

5 וַתֵּהָרֶ בְּלָהָה וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן:

И сказала Рахиль: Бог рассудил меня,
и услышал и мой голос, и дал мне
сына; посему нарекла имя ему: Дан.

וַאֲמַרְתָּ רָחֵל דָּנִי יְיָ וְאִף קָבִיל צְלוֹתִי וַיֵּהֱב לִי בֶרֶךְ עַל
כֵּן קָרָאתָ שְׁמָהּ דָּן

6 וַתֹּאמֶר רָחֵל דָּנִי אֱלֹהִים וְגַם שָׁמַע בְּקוֹלִי וַיִּתֶּן-לִי בֶן

עַל-כֵּן קָרָאתָ שְׁמוֹ דָּן:

Rashi

דנני אלהים. דנני וחייבני וזכני (ב"ר עא, ז):

И зачавши опять, родила Билга,
рабыня Рахилина, второго сына
Иакову.

וַעֲדִיאתָ עוֹד וַיִּלְדֶּת בִּלְהָה אִמְתָּא דְרָחֵל בֶּרֶךְ תַּנִּין
לִיעָקֹב

7 וַתֵּהֱרָ עוֹד וַתֵּלֶד בִּלְהָה שְׁפָחַת רָחֵל בֶּן שְׁנֵי לִיעָקֹב:

И сказала Рахиль: состязанием
Божиим состязалась я с сестрою
моею, и превозмогла; и нарекла имя
ему: Неффалим.

וַאֲמַרְתָּ רָחֵל קָבִיל יְיָ בְּעוֹתִי בְּאַתְחַנְנוּתִי בְּצְלוֹתִי
חֲמִידַת דֵּיהִי לִי וְלֶד כְּאַחֲתִי אִף אֶתִּיְהִיב לִי וקָרָת
שְׁמָהּ נַפְתָּלִי

8 וַתֹּאמֶר רָחֵל נַפְתּוּלִי אֱלֹהִים | נַפְתָּלִי to twine עִם-אַחֲתִי struggle

גַּם-יִכְלָתִי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ נַפְתָּלִי:

Rashi

נפתולי אלהים. מנחם בן סרוק פירש במחברת צמיד פתיל, חבורים מאת המקום, נתחברתי עם אחותי לזכות לבנים. ואני
מפרשו לשון עקש ופתלתל, נתעקשתי והפצרתי פצירות ונפתולים הרבה למקום, להיות שוה לאחותי:
גם יכלתי. הסכים על ידי. ואונקלוס תרגם לשון תפילה, כמו נפתולי אלהים נפתלתי, בקשות החביבות לפניו נתקבלתי
ונתערתתי כאחותי:

נפתלתי. נתקבלה תפילתי. ומדרש אגדה יש רבים, בלשון נוטריקון:

Когда же Лие увидела, что перестала
рождать, то взяла Зилпу, рабыню
свою, и дала ее Иакову в жену.

וַחֲזוֹת לֵאָה אֲרִי קָמַת מִלְמִילָד וַדְּבַר־תָּ זִלְפָּה אִמָּתָהּ
וַיִּהְיֶה בֵּת יִתָּה לְיַעֲקֹב לְאַנְתּוֹ

И Зилпа, рабыня Лиина, родила
Иакову сына.

וַיִּלְדֻּת זִלְפָּה אִמָּתָא דְלֵאָה לְיַעֲקֹב בֶּרֶךְ

9 וַתֵּרָא לֵאָה כִּי עֲמָדָה מְלֵדָת וַתִּקַּח אֶת־זִלְפָּה שְׁפָחָתָהּ
וַתִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה:

10 וַתֵּלֶד זִלְפָּה שְׁפָחָת לֵאָה לְיַעֲקֹב בֶּן:

Rashi

ותלד זלפה. בכולן נאמר הריון, חוץ מזלפה, לפי שהיתה בחורה מכולן ותינוקת בשנים, ואין הריון ניכר בה, וכדי לרמות
ליעקב נתנה לבן ללאה, שלא יבין שמכניסין לו את לאה, שכך מנהגן, ליתן שפחה הגדולה לגדולה והקטנה לקטנה:

И сказала Лие: пришло счастье; и
нарекла имя ему: Гад.

וַאֲמָרַת לֵאָה אֶתָּא גָד וַקֵּרַת יֵת שְׁמָהּ גָד

11 וַתֹּאמֶר לֵאָה בַּגַּד [בָּא] [גָּד] וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ גָּד:

Rashi

בא גד. בא מזל טוב, כמו גד גדי וסנוק לא (שבת סז:), ודומה לו העוזרים לגד שלחן (ישעיה סה, יא). ומדרש אגדה, שנולד
מהול כמו גדו אילנא (דניאל ד, יא), ולא ידעתי על מה נכתב תיבה אחת. דבר אחר למה נקראת תיבה אחת בגד, כמו בגדת
בי כשבאת אל שפחתי, כאיש שבגד באשת נעורים:

И Зилпа, рабыня Лиина, родила
второго сына Иакову.

וַיִּלְדֻּת זִלְפָּה אִמָּתָא דְלֵאָה בֶּרֶךְ תַּנִּין לְיַעֲקֹב

12 וַתֵּלֶד זִלְפָּה שְׁפָחָת לֵאָה בֶּן שְׁנֵי לְיַעֲקֹב:

И сказала Лие: во благо мне, ибо
ублажают меня дочери; и нарекла
имя ему: Асир.

וַאֲמָרַת לֵאָה תִשְׂבַּחֲמָא הֵוֶת לִי אֲרִי בְּכֵן יִשְׂבַּחֲנִי
נְשִׂיא וַקֵּרַת יֵת שְׁמָהּ אָשִׁיר

13 וַתֹּאמֶר לֵאָה בְּאִשְׁרֵי כִּי אֲשָׁרוּנִי בָנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
אָשִׁיר:

רביעי

И пошел Рувим во время жатвы
пшеницы, и нашел мандрагоры в
поле, и принес их Лии, матери своей.
И Рахиль сказала Лии: дай мне
мандрагоров сына твоего.

וְאֵזֶל רְאוּבֵן בְּיוֹמֵי חֲצַד חֲטִין וְאַשְׁכַּח יְבְרוּחִין בְּחֶקְלָא
וְאִתִּי יִתְהוֹן לְלֵאָה אִמָּה וְאַמְרַת רָחֵל לְלֵאָה הֲבִי כְעַן
לִי מִיְבְרוּחֵי דְבָרִיךְ

a boiler or
basket

wheat

14 וַיֵּלֶךְ רְאוּבֵן בְּיָמֵי קְצִיר־חֲטִים וַיִּמָּצָא דּוֹדָאִים

בְּשָׂדֶה וַיִּבֶּא אֹתָם אֶל־לֵאָה אִמּוֹ וַתֹּאמֶר רָחֵל אֶל־לֵאָה

תִּנִּינָא לִי מְדוּדָאֵי בְנֶךְ:

Rashi

בימי קציר חטים. להגיד שבחן של שבטים, שעת הקציר היה, ולא פשט ידו בגזל להביא חטים ושעורים, אלא דבר ההפקר
שאין אדם מקפיד בו:

דודאים. שיגלי עשב הוא, ובלשון ישמעאל ישמין (סנהדרין צט:):

Она же сказала ей: разве мало того,
что отнимаешь мужа моего, и хочешь
еще взять и мандрагоры сына моего?
И сказала Рахиль: поэтому он ляжет с
тобою эту ночь, за мандрагоры сына
твоего.

וְאַמְרַת לֵאָה הַזְעִיר דְּדִבְרַת יֵת בְּעָלִי וְתִסְבִּין אִף יֵת
יְבְרוּחֵי דְבָרִי וְאַמְרַת רָחֵל בֶּכֶן יִשְׁכַּב עִמָּךְ בְּלֵילִיא
חֶלְף יְבְרוּחֵי דְבָרִיךְ

15 וַתֹּאמֶר לָהּ הֲמַעַט קָחְתְּךָ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחְתְּ גַּם

אֶת־דּוֹדָאֵי בְנִי וַתֹּאמֶר רָחֵל לָכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה

תַּחַת דּוֹדָאֵי בְנֶךְ:

Rashi

ולקחת גם את דודאי בני. בתמיה, ולעשות עוד זאת, ליקח גם את דודאי בני, ותרגומו ולמיסב:
לכן ישכב עמך הלילה. שלי היתה שכיבת לילה זו, ואני נותנה לך תחת דודאי בנך. ולפי שזלזלה במשכב הצדיק, לא זכתה
להקבר עמו (ב"ר עב, ג):

И пришел Иаков с поля вечером, и
вышла Лие на встречу ему, и сказала:
ко мне войдешь! ибо я сторговала
тебя за мандрагоры сына моего. И он
лег с нею в ту ночь.

וְאַתָּא (נ"י ועל) יַעֲקֹב מִן חֶקְלָא בְּרִמְשָׁא וּנְפָקַת לָאָה
לְקַדְמוּתָהּ וְאַמְרַת לְוֹתִי תִיעוֹל אֲרִי מִיגַר אֲגַרְתִּיךָ
בְּיִבְרוּחֵי דְבָרִי וְשָׁכִיב עִמָּה בְּלֵילִיא הוּא

16 וַיָּבֹא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וַתֵּצֵא לָאָה לִקְרָאתוֹ
וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ בְּדוֹדָאֵי בְנֵי
וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הַזֶּה:

Rashi

שכר שכרתך. נתתי לרחל שכרה:
בלילה הוא. הקב"ה סייעו, שיצא משם יששכר (גדה לא.):

И услышал Бог Лию, и она зачала, и
родила Иакову пятого сына.

וְקָבִיל יי צְלוּתָהּ דְּלָאָה וְעַדִּיאַת וִילִידַת לְיַעֲקֹב בֶּר
חַמִּישָׁאֵי

17 וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל־לֵאָה וַתֵּהָר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן

fifth

חַמִּישִׁי :

Rashi

וישמע אלהים אל לאה. שהיתה מתאוה ומחזרת להרבות שבטים:

И сказала Лие: Бог дал награду мне
за то, что я дала рабыню мою мужу
моему; и нарекла имя ему: Иссахар.

וְאַמְרַת לָאָה יְהִי יי אֲגָרִי דִּי יְהִיבִית אִמְתִּי לְבַעְלִי
וְקָרַת שְׁמָהּ יִשָּׁשָׁכָר

18 וַתֹּאמֶר לָאָה נָתַן אֱלֹהִים שְׂכָרִי אֲשֶׁר־נָתַתִּי שְׁפָחָתִי
לְאִישִׁי וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יִשָּׁשָׁכָר:

И опять зачала Лие, и родила
шестого сына Иакову.

וְעַדִּיאַת עוֹד לָאָה וִילִידַת בֶּר שְׁתִּיתָאֵי לְיַעֲקֹב

19 וַתֵּהָר עוֹד לָאָה וַתֵּלֶד בֶּן־ שִׁשִּׁי לְיַעֲקֹב:

sixth

И сказала Лие: Бог уделил мне
добрую долю, теперь-то будет жить со
мною муж мой, ибо я родила ему
шесть сынов; и нарекла имя ему:
Завулон.

20 וַתֹּאמֶר לֵאָה זָבַלְנִי אֱלֹהִים | אֶתִּי זָבַד a gift טוֹב
הַפֶּעַם יִזְבְּלֵנִי אִישִׁי כִּי־יִלְדַּתִּי לוֹ שֵׁשָׁה בָנִים to reside
וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ זָבֻלֹן:

וַאֲמָרַת לֵאָה יְהִי יִי יְתֵה לִי חֶלֶק טֹב הַדָּא זְמָנָא יְהִי
מְדוּרָה דְּבַעְלִי לְוָתִי אָרִי יְלִידִית לֵה שְׁתָּא בָנִין וְקָרַת
יְת שְׁמָה זָבֻלֹן

Rashi

זבד טוב. כתרגומו:

יזבלני. לשון בית זבל, הרבריי"א בלע"ז, בית מדור, מעתה לא תהא עיקר דירתו אלא עמי, שיש לי בנים כנגד כל נשיו:

А потом родила дочь, и нарекла имя
ей: Дина.

21 וְאַחֵר יִלְדָה בֵּת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ דִּינָה:

וּבֵתָר כֹּן יְלִידִית בְּרַתָּא וְקָרַת יְת שְׁמָהּ דִּינָה

Rashi

דינה. פירשו רבותינו (ברכות ס.), שדנה לאה דין בעצמה, אם זה זכר, לא תהא רחל אחותי כאחת השפחות, והתפללה עליה ונהפך לנקבה:

И вспомнил Бог о Рахили, и услышал
ее Бог, и отверз утробу её.

22 וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־רַחֵל וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים וַיִּפְתָּח

אֶת־רַחֲמָהּ:

וְעַל דּוּכְרָנָא דְרַחֵל קָדָם יִי וְקָבִיל צְלוֹתָהּ יִי וְיִהֵב לֵה
עָדוּי

Rashi

ויזכור אלהים את רחל. זכר לה שמסרה סימניה לאחותה (ב"ר עג, ד), ושהיתה מצירה שלא תעלה בגורלו של עשו, שמא יגרשנה יעקב לפי שאין לה בנים, ואף עשו הרשע כך עלה בלבו כששמע שאין לה בנים. הוא שייסד הפייט, האדמון כבט שלא חלה צבה לקחתה לו ונתבהלה:

И она зачала, и родила сына, и
сказала: снял Бог позор мой.

23 וַתֵּהָר וַתֵּלֶד בֵּן וַתֹּאמֶר אֶסָּף אֱלֹהִים אֶת־חַרְפֹּתַי:

וְעַדִּיאַת וּלְיִידַת בֶּר וַאֲמָרַת כְּנֵשׁ יִי יְת חֲסוּדִי

Rashi

אסף. הכניסה במקום שלא תראה, וכן אסף חרפתנו (ישעיה ד, א), ולא יאסף הביתה (שמות ט, יט), אספו נגהם (יואל ד, טו), וירחף לא יאסף (ישעיה ס, כ), לא יטמן: חרפתי. שהייתי לחרפה שאני עקרה, והיו אומרים עלי שאעלה לחלקו של עשו הרשע. ואגדה, כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי לתלות סרחונה, משיש לה בן תולה בו, מי שבר כלי זה, בנך, מי אכל תאנים אלו, בנך:

И нарекла имя ему: Иосиф, сказав: да прибавит мне Превечный другого сына.

24 ותקרא את־שמו יוסף לאמר יסף יהיה לי בן אחר:

וְקָרַת יֵת שְׁמָהּ יוֹסֵף לְמִימַר יוֹסֵף יִי לִי בֶר אַחֲרָיו

Rashi

יוסף ה' לי בן אחר. יודעת היתה בנבואה, שאין יעקב עתיד להעמיד אלא שנים עשר שבטים, אמרה, יהי רצון שאותו שהוא עתיד להעמיד, יהא ממני, לכך לא נתפללה אלא על בן אחר:

И было, после того, как Рахиль родила Иосифа, сказал Иаков Лавану: отпусти меня, и я пойду в свое место и в свою землю.

25 וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רָחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן

שְׁלַחֲנִי וְאֶלְכָה אֶל־מְקוֹמִי וְלֶאֱרָצִי:

וַהֲוֶה כַּד יֵלֶידֶת רָחֵל יֵת יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְלָבָן

שְׁלַחֲנִי וְאֶלְכָה לְאַתְרִי וְלֶאֱרָעִי

Rashi

כאשר ילדה רחל את יוסף. משנולד שטנו של עשו, שנאמר וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף לֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקֵשׁ (עובדיה א, יח), אש בלא להבה אינו שולט למרחוק, משנולד יוסף, בטח יעקב בהקב"ה ורצה לשוב:

Отдай жен моих и детей моих, за которых я служил тебе, и я пойду; ибо ты знаешь службу мою, какую я служил тебе.

26 תָּנָה אֶת־נָשָׁי וְאֶת־יְלָדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אֹתָךְ בָּהֶן וְאֶלְכָה

כִּי אֹתָהּ יָדַעְתָּ אֶת־עֲבֹדְתִי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ:

הֵב יֵת נָשָׁי וְיֵת בְּנֵי דֵי פְלִחִית יְתָךְ בָּהֶן וְאֶזֶל אֶרֶץ אֶתְּ

יָדַעְתָּ יֵת פְּלִחְנִי דֵי פְלִחְתָּךְ

Rashi

תנה את נשי וגו'. איני רוצה לצאת כי אם ברשות:

И сказал ему Лаван: если бы я нашел
 благоволение в глазах твоих! Я
 догадываюсь, что благословил меня
 Превечный ради тебя.

27 וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָבָן אִם-נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ נְחֹשֶׁתִי

a
circumstance

וַיְבָרְכֵנִי יְהוָה בְּגִלְגָּלָהּ :

וַיֹּאמֶר לֵה לָבָן אִם כָּעֵן אֲשַׁכַּחֲתִי רַחֲמִין קִדְמָךְ נִסִּיתִי
 וַיְבָרְכֵנִי יְיָ בְּדִילָךְ

Rashi

נחשתי. מנחש הייתי, נסיתי בנחוש שלי שעל ידך באה לי ברכה, כשבאת לכאן לא היו לי בנים, שנאמר וְהָיָה רָחֵל בְּתוֹ בָּאָה
 עִם הָצֹאן, אפשר יש לו בנים והוא שולח בתו אצל הרועים, ועכשיו היו לו בנים, שנאמר וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרֵי בְנֵי לָבָן:

חמישי

И сказал: назначь от меня плату себе,
 и я дам.

to
puncture

28 וַיֹּאמֶר נִקְבָּה שְׂכָרְךָ עָלַי וְאַתָּנָה:

וַיֹּאמֶר פְּרִישׁ אֶגְרֹךְ עָלַי וְאַתָּן

Rashi

נקבה שכרך. כתרגומו פריש אגרך:

И он сказал ему: ты знаешь, как я
 служил тебе, и каков стал скот твой
 при мне.

29 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת אֲשֶׁר עָבַדְתִּיךָ וְאַתָּה

אֲשֶׁר-הָיָה מִקְנֶךָ אִתִּי:

וַיֹּאמֶר לֵה אַתָּה יָדַעְתָּ יְיָ דִּי פִלְחָתְךָ וַיְיָ דִּהוּה בְּעִירְךָ
 עָמִי

Rashi

ואת אשר היה מקנך אתי. את חשבון מעוט מקנך שבא לידי מתחלה כמה היו:

Ибо то малое, которое было у тебя
прежде меня, разрослось до
множества, и Превечный благословил
тебя с приходом моим; и так, когда я
сделаю чтонибудь и для своего дома?

אָרי זַעיר דִּי הָיָה לָךְ קִדְמִי וּתְקִיף לְמִסְגִּי וּבְרִיךְ יְיָ יִתֵּן
בְּדִילִי וּכְעַן אֵימָתִי אֶעֱבִיד אֵף אָנָּה לְבֵיתִי

Rashi

לרגלי. עם רגלי, בשביל ביאת רגלי באת אצלך הברכה (ב"ר עג, ח), כמו הָעַם אֲשֶׁר בְּרָגְלֶיךָ (שמות יא, ח). לָעַם אֲשֶׁר בְּרָגְלֶיךָ
(שופטים ח, ה). הבאים עמי:
גם אנכי לביתי. לצורך ביתי, עכשיו אין עושין לצרכי אלא בני, וצריך (אני) להיות עושה גם אני עמהם לסמכן, וזהו גם:

И он сказал: что мне дать тебе? И
сказал Иаков: не давай мне ничего;
если только сделаешь для меня
следующее, я опять буду пасти
мелкий скот твой и стеречь его.

וַאֲמַר מָה אֶתֶּן לָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב לֹא תִתֶּן לִי מִדָּעָם אִם
תַּעֲבֹד לִי פִתְגָמָא הַדִּין אֶתּוֹב אֶרְעִי עֲנֹךְ אֶטֶר

Я пройду сегодня по всему стаду
мелкого скота твоего, чтобы отделить
оттуда всякую овцу крапчатую и
пеструю, и всякую овцу бурую из
овец, и пестрое и крапчатое из коз, и
такое да будет впредь моею платою.

אֶעֱבֹר בְּכָל עֲנֹךְ יוֹמָא דִּין הַעֲדִי (ג"י אַעֲדִי) מִתַּמָּן כָּל
אֶמֶר נְמוֹר וּרְקוֹעַ וְכָל אֶמֶר שְׁחוּם בְּאֶמְרִיא וּרְקוֹעַ
וּנְמוֹר בְּעֶזְיָא וַיְהִי אֲגָרִי

Rashi

נקד. מנומר בחברבורות דקות כמו נקודות, פונטר"א בלע"ז:
טלוא. לשון טלאים, חברבורות רחבות:

כִּי מֵעַט אֲשֶׁר־הָיָה לָךְ לִפְנֵי וַיִּפְרֹץ לְרֹב וַיִּבְרַךְ יְהוָה
אֶתְךָ לְרִגְלֶיךָ וְעַתָּה מָתִי אֶעֱשֶׂה גַם־אֲנֹכִי לְבֵיתִי:

וַאֲמַר מָה אֶתֶּן לָךְ וַאֲמַר יַעֲקֹב לֹא־תִתֶּן־לִי מֵאֻמָּה
אִם־תַּעֲשֶׂה־לִּי הַדָּבָר הַזֶּה אֲשׁוּבָה אֶרְעָה צֹאנֶךָ
אֶשְׁמֹר:

אֶעֱבֹר בְּכָל־צֹאנֶךָ הַיּוֹם הַזֶּה מִשָּׁם כָּל־שָׂה |

young sheep	heat	properly	spotted
בְּכֻשָׁיִם	חום	וְכָל־שָׂה־	וְטָלוּא נִקְדַּ

וְטָלוּא וְנִקְדַּ בְּעֵזִים וְהָיָה שְׁכָרִי:

חום. שחום דומה לאדום רוש"ו בלע"ז, לשון משנה, שחמתית ונמצאת לבנה, לענין התבואה:
והיה שכרי. אותן שילדו מכאן ולהבא נקודים וטלואים בעזים ושחומים בכשבים יהיו שלי, ואותן שישנן עכשיו, הפרש מהם
והפקידם ביד בניה, שלא תאמר לי על הנולדים מעתה, אלו היו שם מתחלה, ועוד, שלא תאמר לי על ידי הזכרים שהן נקודים
וטלואים, תלדנה הנקבות דוגמתן מכאן ואילך:

И да свидетельствует обо мне
справедливость моя в последующее
время, — когда ты надойдешь к плате
моей —, пред тобою: все, что не
крапчато и пестро из коз, и не бурое
из овец, — краденое это у меня.

וְתִסְהַד בִּי זְכוּתִי בְיוֹם דְּמִחָר אֲרִי תִיעוֹל עַל אֲגָרִי
קִדְמָךְ כָּל דֵּי לִיתוּהִי נְמוֹר וְרִקוּעַ בְּעִזִּיא וּשְׁחוּם
בְּאִמְרִיא גְנוּבָא הוּא עָמִי

33 וְעִנְתָהּ בִּי צִדְקָתִי בְיוֹם מִחָר כִּי־תָבֹא עַל־שֹׁכְרֵי לְפָנֶיךָ

כָּל אֲשֶׁר־אֵינָנּוּ נֶקֶד וְטָלוּא בְּעִזִּים וְחוּם בְּכִשְׂבִּים גְּנוּב

הוא אתי:

Rashi

וענתה בי וגו'. אם תחשדני שאני נוטל משלך כלום, תענה בי צדקתי, כי תבוא צדקתי ותעיד על שכרי לפניך, שלא תמצא
בעדרי כי אם נקודים וטלואים, וכל שתמצא בהן שאינו נקוד או טלוא או חום, בידוע שגנבתיו לך, ובגניבה הוא שרוי אצלי:

И Лаван сказал: да, пусть будет по
слову твоему.

וְאָמַר לָבָן בְּרַם לֹוי יְהִי כְּפִתְגָמְךָ

34 וְאָמַר לָבָן הֵן לֹוי יְהִי כְּדִבְרְךָ: if only

Rashi

הן. לשון קבלת דברים:

לו יהי כדברך. הלואי שתחפוץ בכך:

И отделил в тот же день козлов
пестроногих и пестрых, и всех коз
крапчатых и пестрых, и все, на чем
было несколько белого, и всех бурых
из овец, и отдал их на руки сынам
своим.

וְאֶעֱדִי בַיּוֹמָא הַהוּא יֵת תִּישְׂיָא רְגוּלִיָּא וְרִקְוִעִיָּא וְיֵת כָּל
עֲזִיָּא נְמוֹרְתָא וְרִקְוִעִתָא כָּל דִּי חוֹר בֵּה וְכָל דְּשַׁחוּם
בְּאַמְרִיָּא וְיֵהב בְּיַד בְּנוֹהִי

35 וַיִּסֶּר בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־הַתִּישִׁים ^{male goat} הָעֶקְדִּים ^{striped} וְהַטְּלָאִים

וְאֵת כָּל־הָעֲזִים הַנֶּקְדוֹת וְהַטְּלָאֹת כָּל אֲשֶׁר־לָבָן בּוֹ

וְכָל־חוּם בְּכִשְׂבִּים וַיִּתֵּן בְּיַד־בְּנָיו:

Rashi

ויסר. לבן ביום ההוא וגו':

התישים. עזים זכרים:

כל אשר לבן בו. כל אשר היתה בו חברבורות לבנות:

ויתן. לבן ביד בניו:

И назначил расстояние на три дня
пути между собою и Иаковом; Иаков
же пас остальной мелкий скот
Лаванов.

וְשׂוּי מִהֶלֶף תִּלְתָּא יוֹמִין בִּינוֹהִי וּבִין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רָעִי
יֵת עֲנָא דְלָבָן דְּאַשְׁתָּאָרָן

36 וַיָּשֶׂם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בֵּינוּ וּבֵין יַעֲקֹב וְיַעֲקֹב רָעָה

אֶת־צֹאן לָבָן הַנּוֹתָרָה:

Rashi

הנותרות. הרעועות שבהן, החולות והעקרות שאינן אלא שירים, אותן מסר לו:

И взял себе Иаков свежих прутьев
тополевых и ореховых и каштановых,
и вырезал на них белые полосы,
обнажив белое, что на прутьях.

וּנְסִיב לֵה יַעֲקֹב חוּטְרִין דְּלָבָן רְטִיבִין וְדִלּוּז וְדִדְלוּף
וְקִלְיָ בִּהוּן קִלְפִּין חוּטְרִין קִלּוּף חוּר דִּי עַל חוּטְרִיָּא

some kind
of nut-tree

וְלִזוּ

fresh

לָח

37 וַיִּקַּח־לּוֹ יַעֲקֹב מִקָּל לִבְנֵה

a peeling

מְחִשָּׁף

she split

פְּצָלוֹת

to peel

וּפְצָל

the plane
tree

וְעִרְמוֹן

הֶלְכָּן אֲשֶׁר עַל־הַמִּקְלֹת:

Rashi

מקל לבנה. עץ הוא, ושמם לבנה, כמא דתימא, תחת אלון ולבנה (הושע ד, יג), ואומר אני הוא שקורין טרימב"ל שהוא לבן: לח. כשהוא רטוב:

ולו. ועוד לקח מקל לזו, עץ שגדלין בו אגוזים דקים, קולדר"י בלע"ז: וערמון. קשטני"ר בלע"ז:

פצלות. קלופים קלופים, שהיה עושהו מנומר:

מחשף הלבן. גלוי לובן של מקל, כשהיה קולפו, היה נראה ונגלה לובן שלו במקום הקלופ:

И поставил прутья, на которых он
поделал нарезы, в корыта, в
водопойнях, куда мелкий скот
приходил пить, — прямо пред
мелким скотом —, и где он
разгорячался, приходя пить.

38 וַיֵּצֵא אֶת־הַמִּקְלוֹת אֲשֶׁר פָּצַל בְּרֶהֱטִים
בְּשִׁקְתוֹת הַמֵּיִם אֲשֶׁר תִּבְאֵן הָצֹאן לְשָׁתוֹת לִנְכַח
הָצֹאן וַיִּחַמְּנָה בְּבֹאֵן לְשָׁתוֹת:
trough to place permanently
in front of trough
probably to be hot

וַדְּעִיז ית חוטרִיא דִּי קְלִיף בְּרֶהֱטִיא אֲתֵר בֵּית שְׁקִיא
דְּמִיא אֲתֵר דְּאֲתֵן (נ"י דְּאֲתֵן) עֲנָא לְמִשְׁתִּי לְקַבְּלִיהוֹן
דְּעֲנָא וּמִתִּיחָמֵן בְּמִיתִיהוֹן לְמִשְׁתִּי

Rashi

ויצא. תרגומו ודעיז, לשון תחיבה, ונעיצה היא בלשון ארמית, והרבה יש בגמ' דצה ושלפה, דץ ביה מידי, דצה כמו דעצה, אלא שמקצר את לשונו:

ברהטים. במרוצות המים בבריכות העשויות בארץ להשקות שם הצאן: אשר תבאן וגו'. ברהטים אשר תבאן הצאן לשתות, שם הציג המקלות לנכח הצאן:

ויחמנה וגו'. הבהמה רואה את המקלות והיא נרתעת לאחוריה, והזכר רובעה, ויולדת כיוצא בו (ב"ר עג, י). רבי אושעיא אומר, המים נעשין זרע במעיהן ולא היו צריכות לזכר, וזהו ויחמנה וגו'. (ור"ל בתיבה זו התחברו לשון זכר ונקבה כמ"ש הראב"ע):

И разгорячался мелкий скот в виду
прутьев, и рождал мелкий скот
пестроногих, крапчатых и пестрых.

39 וַיִּחַמּוּ הָצֹאן אֶל־הַמִּקְלוֹת וַתִּלְדֵּן הָצֹאן עֲקָדִים וְקָדִים
וּטְלָאִים:

וַאֲתִיחַמָּא עֲנָא בְּחוֹטְרִיא וִילִידָא עֲנָא רְגוּלִין נְמוֹרִין
וְרִקְוָעִין

Rashi

אל המקלות. אל מראות המקלות:

עקודים. משונים במקום עקידתו, הם קרסולי ידיהם ורגליהם:

Этих-то ягнят отделял Иаков, и

ставил мелкий скот лицом к

пестроногим и всем бурым в мелком

скоте Лавановом; так составлял он

себе стада особо, и не ставил их

вместе с мелким скотом Лавановым.

וַאֲמַרְיָא אֶפְרַשׁ יַעֲקֹב וַיֵּהֶב בְּרִישׁ עֲנָא כָּל דְּרָגוּל וְכָל

דְּשָׁחוּם בְּעֲנָא דְלָבָן וְשׂוּי לֵה עֲדָרִין בְּלַחֲדוּהִי וְלֹא

עֲרַבְנֹן עִם עֲנָא דְלָבָן

to break
through

40 וְהַכְשִׁיבִים הִפְרִיד יַעֲקֹב וַיִּתֵּן פָּנֵי הַצֹּאן אֶל-עֶקֶד

וְכָל-חֹם בְּצֹאן לָבָן וַיִּשְׁתַּלּוּ עֲדָרִים לְבָדּוֹ וְלֹא שָׁתַם

עַל-צֹאן לָבָן:

Rashi

והכשבים הפריד יעקב. הנולדים עקודים נקודים, הבדיל והפריש לעצמן, ועשה אותן עדר לבדו, והוליך אותו העדר העקוד

לפני הצאן, ופני הצאן ההולכות אחריהם צופות אליהם, זהו שנאמר ויתן פני הצאן אל עקוד, שהיו פני הצאן אל העקודים,

ואל כל חום שמצא בצאן לבן:

וישת לו עדרים. כמו שפירשתי:

И было, при всяком разгорячении

крепкого скота ставил Иаков прутья

пред глазами скота в корыта, чтобы

разгорячить их прутьями;

וַהֲיוּ בְּכָל עֵדֶן דְּמַתִּיחָמֵן עֲנָא מְבַפְרֵתָא וּמְשׂוּי יַעֲקֹב

יֵת חוּטְרִיָּא לְעֵינֵי עֲנָא בְּרֵהֻטָּא לִיחְמוּתָהוֹן בְּחוּטְרִיָּא

41 וַהֲיָה בְּכָל-יָחַם הַצֹּאן הַמְקַשְּׁרוֹת וְשֵׁם יַעֲקֹב

אֶת-הַמְקָלוֹת לְעֵינֵי הַצֹּאן בְּרֵהֻטִּים לִיחְמוּנָהּ בַּמְקָלוֹת:

Rashi

המקשרות. כתרגומו הבכירות, ואין לו עד במקרא. ומנחם חברו עם אֶתִּיתָפֵל בְּקִשְׁרִים (שמואל-ב טו, לא). וַהֲיָה הַקְשֶׁר אֲמָץ

אותן המתקשרות יחד למהר עבורן:

to shroud

42 וּבִהְעֵטִיף הִצָּאָן לֹא יֵשִׁים וְהָיָה הָעֵטָפִים לְלִבָּן

А когда скот был слабый, то он не ставил. Так слабые доставались Лавану, а крепкие Иакову.

וְהַקְשִׁירִים לְיַעֲקֹב:

וּבִלְקִישׁוֹת עָנָא לֹא מְשֻׁי וְהָיוּ לְקִישָׁא לְלִבָּן וּבְפִירֵי לְיַעֲקֹב

Rashi

ובהעטיפ. לשון איחור, כתרגומו ובלקישות. ומנחם חברו עם המחלצות המעטפות (ישעיה ג, כב), לשון עטיפת כסות, כלומר מתעטפות בעורן וצמרן, ואינן מתאוות להתייחס על ידי הזכרים:

И этот человек весьма, весьма разбогател, и было у него много мелкого скота, и рабыни и рабы, и верблюды и ослы.

43 וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד וַיְהִי־לּוֹ צֹאן רַבּוֹת וּשְׁפָחוֹת

וְעֶבְדִּים וְגַמְלִים וְחֲמֹרִים:

וַתִּקְרַף גְּבֵרָא לְחֻדָּא וְהָיוּ לֵה עֹן סְגִיָּאָן וְאַמְהָן וְעֶבְדֵּי וְגַמְלִין וְחֲמֹרִין

Rashi

צאן רבות. פרות ורבות משאר צאן: ושפחות ועבדים. מוכר צאנו בדמים יקרים, ולוקח לו כל אלה:

בראשית 31

И услышал он слова сынов Лавановых, следующие: Иаков отнял все, что было у отца нашего, и из всего, что принадлежало отцу нашему, составил он все богатство это.

1 וַיִּשְׁמַע אֶת־דְּבָרֵי בְנֵי־לָבָן לְאִמֶּר לָקַח יַעֲקֹב אֶת

כָּל־אֲשֶׁר לְאֲבִינוּ וּמֵאֲשֶׁר לְאֲבִינוּ עָשָׂה אֶת כָּל־הַכֶּכֶד

הַזֶּה:

וַיִּשְׁמַע יֵת פְּתָגְמֵי בְנֵי לָבָן דְּאַמְרִין נָסִיב יַעֲקֹב יֵת כָּל דִּי לְאַבְנָא וּמְדֵי לְאַבְנָא קָנָא יֵת כָּל נְכֶסְיָא הָדִין

Rashi

עשה. כנס, כמו ויעש חיל ויך את עמלק (שמואל-א יד, מח):

И увидел Иаков лице Лавана, и вот,
оно не таково к нему, как было вчера
и третьего дня.

וַיֵּרָא יַעֲקֹב יְתִיבָהּ אִפִּי לָבָן וְהָא לִיתוּהִי עִמָּה
כְּמֵאֲתֵמְלִי וּמִדְקֻמָּהִי

И сказал Превечный Иакову:
возвратись в землю отцов твоих и на
родину твою, а Я буду с тобою.

וַיֹּאמֶר יְיָ לְיַעֲקֹב תוֹב לְאַרְעָא דְאַבְהֵתָךְ וּלְיִלְדֵיךָ וְיִהְיֶה
מִימָרִי בְּסַעֲדָךְ

2 וַיֵּרָא יַעֲקֹב אֶת־פָּנָיו לָבָן וְהִנֵּה אֵינָם עִמּוֹ כְּתֵמוֹל
the day
before
yesterday
שְׁלֹשׁוֹם :

3 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יַעֲקֹב שׁוּב אֶל־אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ
וְלִמְוֹלְדֶתְךָ וְאֵהִיָּה עִמָּךְ:

Rashi

שוב אל ארץ אבותיך. ושם אהיה עמך, אבל בעודך מחובר לטמא, אי אפשר להשרות שכונתי עליך:

И послал Иаков и призвал Рахиль и
Лию в поле, к мелкому скоту своему.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה לְחֻקְלָא לְוֹת עֲנֵה

4 וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלֵאָה הַשְׂדֵּה אֶל־צֹאנָם:

Rashi

ויקרא לרחל וללאה. לרחל תחלה ואחר כך ללאה, שהיא היתה עקרת הבית, שבשבילה נזדווג יעקב עם לבן, ואף בניה של לאה מודים בדבר, שהרי בועז ובית דינו משבט יהודה אומרים, כְּרַחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׂתִימָהּ וְגו', הקדימו רחל ללאה:

И сказал им: я вижу лице отца
вашего, что оно не таково ко мне, как
было вчера и третьего дня; но Бог
отца моего был со мною.

וַיֹּאמֶר לָהֶן חֲזִי אֲנִי יְתִיבָהּ אִפִּי אֲבוֹכָן אֲרִי לִיתוּהִי
עִמִּי כְּמֵאֲתֵמְלִי וּמִדְקֻמָּהִי וְאֵלֶּהָ דְאַבָּא הָוָה בְּסַעֲדִי

5 וַיֹּאמֶר לָהֶן רֵאָה אֲנֹכִי אֶת־פָּנָיו אֲבִיכֶן כִּי־אֵינָם אֵלַי
כְּתֵמֹל שְׁלֹשָׁם וְאֵלֶּהִי אֲבִי הָיָה עִמָּדִי:

Вы же знаете, что я всеми силами
моими служил отцу вашему.

וְאֵתִינוּ יָדַעְתִּין אֲרִי בְּכָל חִילִי פְלַחִית יְתִיבָהּ אֲבוֹכָן

6 וְאֵתִנָּה יָדַעְתֶּן כִּי בְּכָל־כְּחִי עֲבַדְתִּי אֶת־אֲבִיכֶן:

А отец ваш обманывал меня, и
переменял плату мою десять раз; но
Бог не попустил ему сделать мне зло.

וְאִבּוֹכֶן שָׁקַר בִּי וְאַשְׁנִי יָת אֲגָרִי עֲשֹׂר זְמַנִּין וְלֹא
שָׁבָקָה יְיָ לְאַבְרָם־שָׂא עָמִי

7 וְאִבּוֹכֶן הִתֵּל בִּי וְהִחֲלֶה אֶת־מִשְׁכָּרְתִּי עֲשֹׂר ^{wages} ^{properly} ^{to deride}

מַנִּים וְלֹא־נָתַן אֱלֹהִים לְהַרְעַע עָמָדִי:

Rashi

עשרת מנים. אין מונים פחות מעשרה:

מנים. לשון סכום כלל החשבון, והן עשירות, למדנו שהחליף תנאו מאה פעמים:

Если он говорил так: крапчатые да
будут платою тебе, то весь мелкий
скот рождал крапчатых; если же он
говорил так: пестроногие да будут
платою тебе, то весь мелкий скот
рождал пестроногих.

אם כִּדִּין הָיָה אָמַר נְמוּרִין יִהְיֶה אֲגָרָה וְיִלְדוּ כָּל עֲנָא
נְמוּרִין וְאם כִּדִּין הָיָה אָמַר רְגוּלִין יִהְיֶה אֲגָרָה וְיִלְדוּ
כָּל עֲנָא רְגוּלִין

8 אִם־כֶּה יֹאמֶר נִקְדִּים יִהְיֶה שְׂכָרָה וְיִלְדוּ כָּל־הַצֹּאן

נִקְדִּים וְאִם־כֶּה יֹאמֶר עֲקָדִים יִהְיֶה שְׂכָרָה וְיִלְדוּ

כָּל־הַצֹּאן עֲקָדִים:

Так отнял Бог стада отца вашего, и
отдал мне.

וְאַפְרָשׁ יְיָ יָת גִּיתִי דְאִבּוֹכֶן וַיֵּהֱב לִי

9 וַיֹּצֵל אֱלֹהִים אֶת־מִקְנֵה אֲבִיכֶם וַיְתֵּן־לִי:

И было, во время разгорачения
мелкого скота, поднял я глаза мои, и
увидел во сне, и вот, козлы, скачущие
на мелкий скот — пестроногие,
крапчатые и пегие.

וְהָיָה בְּעֵדֶן דְּאִתִּיחֲמָא עֲנָא וּזְקָפִית עֵינֵי וַחֲזִית בְּחִלְמָא
וְהָא תִּשְׂיָא דְסִלְקִין עַל עֲנָא רְגוּלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין

10 וַיְהִי בְּעֵת יָחֵם הַצֹּאן וְאַשָּׂא עֵינַי וָאֶרָא בְּחִלּוֹם וְהִנֵּה

הָעֵתָדִים הָעֵלִים עַל־הַצֹּאן עֲקָדִים נִקְדִּים וּבְרָדִים: ^{prepared}

Rashi

והנה העתודים. אף על פי שהבדילים לבן כולם שלא יתעברו הצאן דוגמתן, היו המלאכים מביאין אותן מעדר המסור ביד בני לבן, לעדר שביד יעקב (ב"ר עג, יד):
וברדים. תרגומו ופציון, פייש"ר בלע"ז, חוט של לבן מקיף את גופו סביב, וחברבורות שלו פתוחה ומפולשת מזו אל זו, (ס"א מזן אל זן), ואין לי להביא עד מן המקרא:

И сказал мне ангел Божий во сне:

11 וַיֹּאמֶר אֵלַי מַלְאָךְ הָאֱלֹהִים בְּחִלּוֹם יַעֲקֹב וַאֲמַר הִנְנִי:

Иаков! И я сказал: вот я.

וַאֲמַר לִי מַלְאָכָא דִּי בְּחִלְמָא יַעֲקֹב וַאֲמַרִּית הָא אָנָּא

И он сказал: подними глаза твои, и
посмотри: все козлы, скачущие на
мелкий скот, — пестроногие,
крапчатые и пегие, ибо я видел все,
что Лаван делает тебе.

12 וַיֹּאמֶר שְׂאֵנָא עֵינֶיךָ וְרָא הֲכָל־הָעֲתִידִים הָעֲלִים

עַל־הַצֹּאן עֲקָדִים נֶקֶדִים וּבְרָדִים כִּי רָאִיתִי אֹת

כָּל־אֲשֶׁר לָבָן עֹשֶׂה לָּךְ:

וַאֲמַר זְקוּף כָּעַן עֵינֶיךָ וַחֲזִי כָּל תִּישְׂיָא דְסִלְקִין עַל עֲנָא
רְגוּלִין נְמוּרִין וּפְצִיחִין אַרְי גְּלִי קְדָמִי יֵת כָּל דִּי לָבָן
עֲבַד לָךְ

Я Бог из Бет-Эла, где ты помазал
памятник, где ты дал мне обет;
теперь же встань, выйди из земли
этой, и возвратись в землю родины
твоей.

13 אֲנִכִּי הָאֵל בֵּית־אֵל אֲשֶׁר מִשְׁחָת שָׁם מִצְבֵּה אֲשֶׁר

נִדְרָתָ לִּי שָׁם נָדָר עָתָה קוּם צֵא מִן־הָאָרֶץ הַזֹּאת

וְשׁוּב אֶל־אֶרֶץ מוֹלֶדְתְּךָ:

אָנָּא אֱלֹהָא דְאַתְגְּלִיתִי עָלָךְ בְּבֵית אֵל דִּי מִשְׁחָתָא תָּמָן
קָמָא דִּי קִימַתָּא קְדָמִי תָּמָן קָיָם כָּעַן קוּם פּוּק מִן
אֶרֶעָא הָדָא וְתוּב לְאֶרֶעָא יְלִדוּתְךָ

Rashi

האל בית אל. כמו אל בית אל, הה"א יתירה, ודרך מקראות לדבר כן, כמו כי אתם באים אל הארץ כנען (במדבר לד, ב):
משחת שם. לשון רבוי וגדולה כשנמשח למלכות, כך ויצק שמן על ראשה להיות משוחה למזבח:
אשר נדרת לי. וצריך אתה לשלמו, שאמרת יהיה בית אלהים, שתקריב שם קרבנות:

И отвечали Рахиль и Лие, и сказали
ему: разве еще есть нам доля и
наследство в доме отца нашего?

14 וַתַּעַן רַחֵל וְלֵאָה וַתֹּאמְרָנָה לֹא הָעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה
בְּבֵית אָבִינוּ:

וְאַתִּיבֶת רַחֵל וְלֵאָה וַאֲמָרְנָן לֵה הָעוֹד (כְּעֵן) לָנָא חֵלֶק
וְאַחְסָנָא בְּבֵית אָבוּנָא

Rashi

העוד לנו. למה נתעכב על ידך מלשוב, כלום אנו מיחלות לירש מנכסי אבינו כלום בין הזכרים:

Разве не чужими считаемся мы у
него? ибо он продал нас, он же и
проел серебро наше.

15 הָלוֹא נִכְרִיּוֹת נִחְשַׁבְנוּ לּוֹ כִּי מָכְרָנוּ וַיֹּאכַל גַּם-אֶכּוֹל
אֶת-כֶּסֶּפֶּנוּ: foreigner

הָלֹא נוֹכְרָאן אֶתְחַשְׁבָּנָא לֵה אַרִי זַבְנָנָא וְאֶכֶל אָף
מִיכֹל יֵת כְּסָפָנָא

Rashi

הלוא נכריות נחשבנו לו. אפילו בשעה שדרך בני אדם לתת נדוניה לבנותיו בשעת נשואין, נהג עמנו כנכריות כי מכרנו לך
(שעבדת אותו בנו י"ד שנה ולא נתננו לך אלא) בשכר הפעולה:
את כספנו. שעכב דמי שכר פעולתך:

Вот, все богатство, которое отнял Бог
у отца нашего, — наше оно и детей
наших. И так, все, что сказал тебе Бог,
делай.

16 כִּי כָל-הָעֶשֶׂר אֲשֶׁר הֶצִּיל אֱלֹהִים מֵאֲבִינוּ לָנוּ הוּא
וּלְבָנֵינוּ וְעַתָּה כָּל־אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהִים אֵלֶיךָ עֲשֵׂה:

אַרִי כָל עוֹתָרָא דִּי אֶפְרַשׁ יֵי מַאֲבוּנָא דִּילְנָא הוּא
וְדַבְנָנָא וְכָעַן כָּל דִּי אָמַר יֵי לָךְ עֲבֵד

Rashi

כי כל העשר. כי זה משמש בלשון אלא, כלומר משל אבינו אין לנו כלום, אלא מה שהציל הקב"ה מאבינו, שלנו הוא:
הציל. לשון הפריש, וכן כל לשון הצלה שבמקרא לשון הפרשה, שמפרישו מן הרעה ומן האויב:

שישי

И встал Иаков и поднял сынов своих
и жен своих на верблюдов.

17 וַיָּקָם יַעֲקֹב וַיֵּשָׂא אֶת־בָּנָיו וְאֶת־נָשָׁיו עַל־הַגְּמָלִים:

וַקָּם יַעֲקֹב וַנִּטֵּל יֵת בְּנוֹהֵי וַיֵּת נְשׁוֹהֵי עַל גְּמָלִיא

Rashi

את בניו ואת נשיו. הקדים זכרים לנקבות, ועשו הקדים נקבות לזכרים, שנאמר וַיִּקַּח עָשׂו אֶת נְשָׁיו וְאֶת בָּנָיו וְגו' (בראשית לו, 1):

И увел все стадо свое, и все
имущество свое, которое он
приобрел, стадо, им приобретенное,
которое он добыл в Паддан-Аrame,
чтобы идти к отцу своему, в землю
Ханаанскую.

18 וַיִּנְהֹג אֶת־כָּל־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־רֶכֶשׁוֹ אֲשֶׁר
רֶכֶּשׁ מִקְנֵה קְנִינוֹ אֲשֶׁר רֶכֶּשׁ בְּפָדָן אֲרָם
לָבוֹא אֶל־יִצְחָק אָבִיו אֶרֶצָה כְּנָעַן:

וַדְּבַר יֵת כָּל גִּיתוֹהֵי וַיֵּת כָּל קְנִינָה דְּקָנָא גִּיתֵי קְנִינָה
דִּי קָנָא בְּפָדָן אֲרָם לְמִיתֵי לֹת יִצְחָק אָבוּהֵי לְאֶרֶעָא
כְּנָעַן

Rashi

מקנה קנינו. מה שקנה מצאנו, עבדים ושפחות וגמלים וחמורים:

Лаван же пошел стричь мелкий скот
свой; тогда Рахиль похитила идолов,
которые были у отца её.

19 וַלְבָן הָלַךְ לִגְזוֹ אֶת־צֹאֲנוֹ וְתַגְנֹב רָחֵל אֶת־
הַתֵּרָפִים אֲשֶׁר לְאָבִיהָ:

Teraphim a family idol

וַלְבָן אָזַל לְמַגְזוֹ יֵת עֲנָה וַנִּסְבֵּת רָחֵל יֵת צִלְמְנִיא דִּי
לְאָבוּהָא

Rashi

לגזוז את צאנו. שנתן ביד בניו דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב:
ותגנב רחל את התרפים. להפריש את אביה מעבודת אלילים נתכוונה (ב"ר עד, ה):

Так похитил Иаков сердце Лавана,
Арамея, тем, что не известил его, что
он уходит.

וְכָסִי יַעֲקֹב מִן לְבָא דְלָבָן אֲרַמְאָה עַל דְּלֹא חָוִי לֵה
אַרִי אֲזֹל הוּא

И бежал он со всем, что было у него; и
встал и перешел реку, и направился
прямо к горе Гилеад.

וְאֲזֹל הוּא וְכָל דֵּי לֵה וְקָם וַעֲבַר יַת פָּרַת וְשׁוּי יַת
אֲפוּהִי לְטוֹרָא דְגִלְעָד

На третий день Лаван был извещен,
что Иаков бежал.

וְאַתְחָוָא לְלָבָן בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה אַרִי אֲזֹל יַעֲקֹב

20 וַיִּגְנֹב יַעֲקֹב אֶת־לֵב לָבָן הָאֲרָמִי עַל־בְּלִי הַגִּיד לוֹ כִּי

Aramean

בָּרַח הוּא:

21 וַיִּבְרַח הוּא וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיָּקָם וַיַּעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר וַיֵּשֶׁם

אֶת־פָּנָיו הָר הַגִּלְעָד:

22 וַיָּגֵד לְלָבָן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כִּי בָרַח יַעֲקֹב:

Rashi

ביום השלישי. שהרי דרך שלשת ימים היה ביניהם:

И он взял с собою родственников
своих, и гнался за ним на расстоянии
семи дней пути, и нагнал его у горы
Гилеад.

וַדָּבַר יַת אַחוּהִי עִמָּה וַיִּרְדֹּף בְּתִרְוָהִי מִהַלֵּךְ שִׁבְעַת
יּוֹמִין וַאֲדָבֶק יַתָּה בְּטוֹרָא דְגִלְעָד

23 וַיִּקָּח אֶת־אָחִיו עִמּוֹ וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו דֶּרֶךְ שִׁבְעַת יָמִים

וַיִּדְבֹּק אֹתוֹ בְּהָר הַגִּלְעָד:

Rashi

את אחיו. קרוביו:

דרך שבעת ימים. כל אותן ג' ימים שהלך המגיד להגיד ללבן הלך יעקב לדרכו, נמצא יעקב רחוק מלבן ששה ימים, ובשביעי השיגו לבן, למדנו שכל מה שהלך יעקב בשבעה ימים, הלך לבן ביום אחד, (שנאמר וירדוף אחריו דרך שבעת ימים, ולא נאמר וירדוף אחריו שבעת ימים):

И пришел Бог к Лавану, Арамею, в
ночном сновидении, и сказал ему:
берегись, чтобы не говорить с
Иаковом ни хорошего, ни худого.

וְאַתָּא מִימָר מִן קָדָם יי לֹות לָבֹן אַרְמָא בְּחִילָמָא
דְּלִילִיא וְאָמַר לֵה אֶסְתַּמַּר לָךְ דִּילְמָא תַּמְלִיל עִם
יַעֲקֹב מְטִב עַד בִּישׁ

Rashi

מטוב עד רע. כל טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים (יבמות קג:):

И настиг Лаван Иакова; Иаков же
разбил шатер свой на горе, а Лаван с
родственниками своими разбил — на
горе Гилеад.

וְאִדְבִיק לָבֹן יֵת יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב פָּרַס יֵת מִשְׁכְּנֵה בְּטוּרָא
וּלָבֹן אֲשָׁרֵי יֵת אַחוּהִי בְּטוּרָא דְּגִלְעָד

И сказал Лаван Иакову: что ты
сделал? ты же похитил сердце мое, и
увел дочерей моих как
военнопленниц!

וְאָמַר לָבֹן לִיעֲקֹב מָה עֲבַדְתָּ וְכִסִּיתָא מִנִּי וּדְבַרְתָּא יֵת
בְּנֹתֵי כְּשָׁבִיּוֹת חֲרָבָא

Rashi

כשביות חרב. כל חיל הבא למלחמה קרוי חרב:

Зачем ты убежал тайно, и укрался от
меня? зачем ты не известил меня? Я
отпустил бы тебя с весельем и
песнями, с тимпаном и гуслиями.

לָמָה אֶסְמַרְתָּ לְמִיזִל וְכִסִּיתָא מִנִּי וְלֹא חֲוִיתָא לִי
וְשִׁלַּחְתָּךְ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂרִים בְּחֻדָּא וּבְתוֹשְׁבָתָן בְּתוֹפִין וּבְכִנָּרִין

24 וַיָּבֹא אֱלֹהִים אֶל־לָבֹן הָאֲרָמִי בַּחֲלֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ
הַשְׁמֹר לָךְ פֶּן־תִּדְבֹּר עִם־יַעֲקֹב מְטֹוב עַד־רָע:

to reach

25 וַיִּשָּׁג לָבֹן אֶת־יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹב תָּקַע אֶת־אָהֳלוֹ בְּהָרַ

וּלָבֹן תָּקַע אֶת־אָהָיו בְּהָרַ הַגִּלְעָד:

26 וַיֹּאמֶר לָבֹן לִיעֲקֹב מָה עָשִׂיתָ וַתִּגְנוֹב אֶת־לִבִּי וַתִּנְהַג

to
transport
into...

אֶת־בְּנֹתַי כְּשָׁבִיּוֹת חֲרָב:

27 לָמָה נִחַבְתָּ לְבָרַח וַתִּגְנוֹב אֹתִי וְלֹא־הִגַּדְתָּ לִּי

to secrete

וַאֲשַׁלַּחְךָ בְּשִׂמְחָה וּבְשָׂרִים בְּתֹף בְּתֹף וּבְכִנֹּר :

violin drum

ותגנב אתי. גנבת את דעתי:

И ты не допустил меня поцеловать
внуков моих и дочерей моих! И так,
безразсудно поступил ты!

28 וְלֹא נִטְשָׁתִי לְנִשְׁקָ לְבָנִי וְלִבְנֹתִי עִתָּהּ
to kiss properly
הַסְכַּלְתָּ עִשְׂוֹ: to be silly

וְלֹא שְׁבַקְתָּנִי לְנִשְׁקָא לְבָנִי וְלִבְנֹתִי כְּעֵן אֶסְכַּלְתָּא
לְמַעַבְדַּ

Есть в руке моей сила, чтобы
поступить с вами дурно, но Бог отца
вашего сказал мне вчера так:
берегись, чтобы не говорить с
Иаковом ни хорошего, ни худого.

29 יֵשׁ-לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וְאֱלֹהֵי אֲבִיכֶם
last night
אָמַשׁ | אָמַר אֵלַי לֹאמֹר הַשָּׁמֶר לָךְ מִדַּבֵּר
עִם-יַעֲקֹב מְטֹב עַד-רָע:

אֵית חֵילָא בְּיָדִי לְמַעַבְדַּ עִמָּכֶן בֵּישׁ וְאֱלֹהֵא דְאַבּוּכֶן
בְּרַמְשָׁא אָמַר לִי לְמִימַר אֶסְתַּמַּר לָךְ מְלַמְלָלָא עִם
יַעֲקֹב מְטֹב עַד בֵּישׁ

יש לאל ידי. יש כח וחיל בידי לעשות עמכם רע. וכל אל שהוא לשון קדש, על שם עוזו ורוב אונים הוא:

И так, пусть себе ты ушел, ибо ты
сильно затосковал по доме отца
твоего, — зачем украл ты богов моих?
וכְעֵן מִיִּזְלֵ אֲזֻלָּתִי אֲרִי חֲמָדָא חֲמָדָא לְבֵית אָבוּךָ לָמָּה
נִסְבַּתָּא יָת דְּחֻלָּתִי

30 וְעִתָּהּ הִלָּךְ הִלָּכְתָּ כִּי-נִכְסְפָה נִכְסְפָתָהּ לְבֵית אָבִיךָ לָמָּה
גָּנַבְתָּ אֶת-אֱלֹהֵי:

נכספתה. חמדת, והרבה יש במקרא נכספה וגם כלתה נפשי (תהלים פד, ג), למעשה ידיך תכסף (איוב יד, טו):

И отвечал Иаков, и сказал Лавану: я
боялся, ибо я думал, не отнимешь ли
ты у меня дочерей своих.

31 וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבָן כִּי יָרֵאתִי כִּי אֶמְרֹתִי פֹרֶךְ
to pluck off
אֶת-בְּנוֹתַי מֵעַמִּי:

וְאֵתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלֶבֶן אֲרִי דְחִלִית אֲרִי אֲמַרִית דִּילְמָא תְּנִיס יִת בְּנִתְךָ מִנִּי

Rashi

כי יראתי וגו'. השיבו על ראשון ראשון, שאמר לו ותנהג את בנותי וגו':

У кого найдешь богов твоих, да не
будет жив! При родственниках наших
узнавай себе, что есть твоего у меня, и
возьми себе. Иаков же не знал, что
Рахиль украла их.

עם (נ"י אֶתֶר) דִּי תִשְׁכַּח יִת דְּחִלְתְּךָ לָא יִתְקִים קָדָם
אֲחֵנָא אֲשֶׁתְּמוֹדֵעַ לָךְ מָה דְּעָמִי וְסָב לָךְ וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב
אֲרִי רַחֵל נְסִיבְתָּהוֹן

32 עִם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת־אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגֶד אֲחֵינוּ

הַכְּרִלְךָ מֶה עָמְדִי וְקַח־לְךָ וְלֹא־יָדַע יַעֲקֹב כִּי רַחֵל

גִּנְבָתָם:

Rashi

לא יחיה. ומאותה קללה מתה רחל בדרך (ב"ר עד, ט):

מה עמדי. משלך:

И ходил Лаван в шатер Иакова и в
шатер Лии и в шатер обеих рабынь,
но не нашел. И вышедши из шатра
Лии, вошел в шатер Рахили.

וְעַל לָבָן בְּמִשְׁכְּנָא דִּיעֲקֹב וּבְמִשְׁכְּנָא דְּלֵאָה וּבְמִשְׁכְּנָא
דְּתַרְתִּין לְחֵינְתָא וְלֹא אִשְׁכַּח וּנְפַק מִמִּשְׁכְּנָא דְּלֵאָה
וְעַל בְּמִשְׁכְּנָא דְּרַחֵל

33 וַיָּבֹא לָבָן בְּאֶהֱל יַעֲקֹב | וּבְאֶהֱל לֵאָה וּבְאֶהֱל שְׁתֵּי

הָאִמְהוֹת וְלֹא מָצָא וַיֵּצֵא מֵאֶהֱל לֵאָה וַיָּבֹא בְּאֶהֱל

רַחֵל:

Rashi

באהל יעקב. הוא אהל רחל, שהיה יעקב תדיר אצלה, וכן הוא אומר בני רחל אֲשֶׁת יַעֲקֹב, ובכולן לא נאמר אשת יעקב:

ויבא באהל רחל. כשיצא מאהל לאה חזר לו לאהל רחל קודם שחפש באהל האמהות (ס"א השפחות), וכל כך למה, לפי
שהיה מכיר בה שהיא משמשנית:

Рахиль же взяла идолов, и положила их в верблюжье седло, и села на них. И перещупал Лаван весь шатер, но не нашел.

וְרַחֵל נָסִיבַת יֵת צִלְמָנָיָא וְשׁוֹתָנוּן בְּעֵבִיטָא דְגַמְלָא
וַיִּתִּיבַת עָלֶיהוֹן וַיִּמְשֵׁשׁ לָבֹן יֵת כָּל מִשְׁכָּנָא וְלֹא אִשְׁכַּח

34 וְרַחֵל לָקְחָה אֶת־הַתְּרָפִים וַתִּשְׁמֶם בְּכַר הַגָּמֶל וַתִּשָּׁב
עָלֵיהֶם וַיִּמְשֵׁשׁ לָבֹן אֶת־כָּל־הָאֹהֶל וְלֹא מָצָא:
to feel of

Rashi

בכר הגמל. לשון כרים וכסתות, כתרגומו בעביטא דגמלא, והיא מרדעת העשויה כמין כר, ובעירובין (טז.) הקיפוח בעביטין, והן עביטי גמלים, בסט"ו בלע"ז:

И сказала она отцу своему: да не будет досадно в глазах господина моего, что не могу встать пред тобою; ибо у меня обычное у женщин. И он искал, но не нашел идолов.

וַאֲמָרַת לְאֲבוּהָא לָא יִתְקַף בְּעֵינַי רַבּוֹנִי אָרִי לָא אֶכּוּל
לְמִיקָם מִן קִדְמוֹךְ אָרִי אֲרַח נָשִׁין לִי וּבָלֵשׁ וְלֹא אִשְׁכַּח
יֵת צִלְמָנָיָא

35 וַתֹּאמֶר אֶל־אָבִיהָ אֶל־יִחֵר בְּעֵינַי אָדֹנִי כִּי לֹא אוֹכֵל
לְקוֹם מִפְּנֵיךְ כִּי־דָרָךְ נָשִׁים לִי וַיַּחֲפֹשׂ וְלֹא מָצָא
to seek
אֶת־הַתְּרָפִים:

И стало обидно Иакову, и он укорял Лавана. И начал Иаков и сказал Лавану: какое преступление мое и какой грех мой, что ты погнался за мною?

וַיִּתְקִיף לִיעֲקֹב וַיִּנָּצַח עִם לָבֹן וַאֲתִיב יַעֲקֹב וַאֲמַר לְלָבֹן
מָה חֹבִי מָה סוֹרְחָנִי אָרִי רַדְפָּתָא בְּתָרִי

36 וַיִּחֵר לִיעֲקֹב וַיִּרְבּ בְּלָבֹן וַיַּעַן יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר לְלָבֹן
מָה־פֶּשַׁעַי מָה חֲטָאתִי כִּי דֹלְקָתָ אֲחֵרִי:
to flame

Rashi

דלקת. רדפת, כמו על ההרים דלקנו (איכה ד, יט), וכמו מדלק אחר פלשתים (שמואל-א יז, נג):

Ты же пересчитывал все вещи мои, —
что нашел ты из всех вещей дома
твоего? Положи здесь при
родственников моих и родственников
твоих, и пусть рассудят между нами
обоими.

אַרְי מִשְׁשֹׁתָא יֵת כָּל מְנֵי מָה אֲשַׁכְחָתָא מִכָּל מְנֵי
בֵּיתָךְ שְׁוֵי הָכָא קָדָם אַחֵי וְאַחֵיד וְיֹכִיחוּן בֵּין תְּרוּנָא

37 כִּי־מִשְׁשֹׁתָא אֶת־כָּל־כְּלֵי מֶה־מִּצָּאתָ מִכָּל כְּלֵי־בֵיתְךָ

שְׁוֵים כֹּה נִגַּד אַחֵי וְאַחֵיד וְיֹכִיחוּ בֵּין שְׁנֵינוּ:

Rashi

ויוכיחו. ויבררו עם מי הדין, אפרובי"ר בלע"ז:

Вот двадцать лет я был у тебя; овцы
твои и козы твои не выкидывали, и
баранов из скота твоего я не ел.

דָּנָן עֶסְרִין שָׁנִין אָנָּא עִמָּךְ רְחִלִּיד וְעִזִּיד לָא אֲתִכִּילו
וְדִכְרִי עֲנָךְ לָא אֲכָלִית

38 זֶה עֲשָׂרִים שָׁנָה אֲנֹכִי עִמָּךְ רְחִלִּיד וְעִזִּיד לָא שָׁכְלוּ

וְאִילֵי צֹאנְךָ לָא אֲכָלְתִּי:

Rashi

לא שכלו. לא הפילו עיבורם, כמו רחם משפיל (הושע ט, יד), תפלט פרתו ולא תשפיל (איוב כא, י):
ואילי צאנך. מכאן אמרו (בבא קמא סה:), איל בן יומו קרוי איל, שאם לא כן מה שבחו, אילים לא אכל אבל כבשים אכל,
אם כן גזלן הוא:

Растерзанного зверем я не приносил
тебе; я пополнял его, с меня ты
взыскивал его, похищено ли оно
днем, или похищено ночью.

דִּתְבִּירָא לָא אִיתִיתִי לְוֹתָךְ דִּהּוֹת שְׂגִיא מִמְּנִינָא מְנֵי
אַתְּ בְּעֵי לָהּ נִטְרִית בִּימָמָא וְנִטְרִית בְּלֵילִיא

39 טֶרֶף לֹא־הֵבֵאתִי אֵלֶיךָ אֲנֹכִי אַחֲטָנָה מִיָּדִי

תִּבְקָשָׁנָה גִּנְבָתִי יוֹם וּגִנְבָתִי לַיְלָה:

non-kosher
meat

Rashi

טרפה. על ידי ארי וזאב:

אנכי אחטנה. לשון קלע באבן אל השערה ולא יחטא (שופטים כ, טז), אני ובני שלמה חטאים (מלכים"א א, כא), חסרים,
אנכי אחסרנה, אם חסרה לי, שמדי תבקשנה:
אנכי אחטנה. תרגומו דהות שגיא ממנינא, שהיתה נפקדת ומחוסרת, כמו ולא נפקד ממנו איש (במדבר לא, מט), תרגומו ולא

שגא:

גנבתי יום וגנבתי לילה. גנובת יום או גנובת לילה הכל שלמתי:

גנבתי. כמו רבתי בגוים שרתי במדינות (איכה א, א), מלאתי משפט (ישעיה א, כא), אהבתי לדוש (הושע י, יא):

Днем томил меня жар, а стужа —
ночью, и сон мой бежал от глаз моих.

40 הִיִּיתִי בַיּוֹם אֹכְלִי חֶרֶב וְקָרָח בַּלַּיְלָה וְתַדְד שְׁנָתִי properly

מַעֲיָנִי:

הָיִיתִי בַּיּוֹמָא אֹכְלִי שְׂרָבָא וְגַלְיָא (הָוָה) נָחִית עָלַי
בַּלַּיְלָא וְתַדְד שְׁנָתִי מַעֲיָנִי

Rashi

אכלני חרב. לשון אש אוכלה:

וקרח. כמו משליך קרחו (תהלים קמז, יז), תרגומו גלידא:

שנתי. לשון שינה:

Таково мне было двадцать лет в доме
твоём, я служил тебе четырнадцать
лет за обеих дочерей твоих и шесть
лет за скот твой, ты же переменял
плату мою десять раз.

41 זֶה-לִּי עֲשָׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה

בְּשָׁתִי בְנִתִּיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וְתַחֲלֶף אֶת- properly

wages

מִשְׁכָּרְתִּי עֲשָׂרַת מָנִים:

דְּנוּ לִי עֲשָׂרִין שָׁנִין בְּבֵיתְךָ פְּלַחְתְּךָ אַרְבַּע עֶשְׂרִי שָׁנִין
בְּתַרְתִּין בְּנִתִּין וְשֵׁשׁ שָׁנִין בְּצֹאנְךָ וְאֶשְׁנִיתָא יָת אַגְרִי עֲשָׂר
זְמַנִּין

Rashi

ותחלף את משכרתי. היית משנה תנאי שבינינו, מנקוד לטלוא, ומעקודים לברודים:

Если бы Бог отца моего, Бог Авраама
и Страх Исаака, не был со мною, ты
бы теперь отпустил меня ни с чем.
Бедствие мое и труд рук моих увидел
Бог, и рассудил вчера.

42 לוֹלִי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפָּחַד יִצְחָק הָיָה if not

לִי כִּי עָמָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי אֶת-עֲנִי וְאֶת- empty-handed

יָגִיעַ כִּפִּי רָאָה אֱלֹהִים וַיִּזְכַּח אִמְשׁ: toil

אֵילּוּלָא פּוֹן אֱלֹהֵה דְאַבְרָהָם וְדִדְחִיל
לֵה יִצְחָק הָוָה בְּסַעְדֵי אַרִי כְּעוֹן רִיקוֹן שְׁלַחְתָּנִי יָת עַמְלִי
וְיָת לֵיאוּת יְדֵי גְלִי קָדָם יי וְאִזְכַּח בְּרַמְשָׁא

ופחד יצחק. לא רצה לומר אלהי יצחק, שאין הקב"ה מיוחד שמו על הצדיקים בחייהם, ואף על פי שאמר לו בצאתו מבאר שבע אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק, בשביל שכהו עיניו והרי הוא כמת, ויעקב נתיירא לומר ואלהי, ואמר ופחד: ויוכח. לשון תוכחה הוא, ולא לשון הוכחה הוא:

שביעי

И отвечал Лаван и сказал Иакову: эти дочери — мои дочери, и эти дети — мои дети, и этот скот — мой скот, и все, что ты видишь, мое это; но с дочерьми моими, — что мне сделать с ними теперь, или с детьми их, которых они родили?

ואתיב לבן ואמר ליעקב בנותא בנותי ובניא בני וענא עני וכל די את חזי דילי הוא ולבנותי מה אעביד לאלין יומא דין או לבניהן דילידן

43 ויען לבן ואמר אליעקב הבנות בנותי והבנים בני

והעצאן צאני וכל אשר-אתה ראה לי-הוא ולבנותי

מה-אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו:

מה אעשה לאלה. איך תעלה על לבי להרע להן:

И так, пойдем, заключим союз, я и ты, и да будет он свидетелем между мною и тобою.

וכען אתא נגזר קים אנא ואת ויהי לסהיד ביני ובינך

44 ועתה לכה נכרתה ברית אני ואתה והיה לעד ביני

ובינך:

והיה לעד. הקב"ה:

И взял Иаков камень, и воздвигнул его памятником.

ונסיב יעקב אבנא וזקפה קמא

45 ויקח יעקב אבן וירימה מצבה:

И сказал Иаков родственникам
своим: наберите камней. И взяли они
камни, и сделали холм, и ели там на
холме.

וַאֲמַר יַעֲקֹב לְאֶחָוָהִי לְקוּטוֹ אֲבָנִין וַנִּסִּיבוּ אֲבָנִין וַעֲבָדוּ
דְּגוּרָא וַאֲכָלוּ תַמָּן עַל דְּגוּרָא

Rashi

לאחיו. הם בניו (ב"ר עד, יג), שהיו לו אחים, נגשים אליו לצרה ולמלחמה:

И назвал его Лаван: Иегар-Сагадута, а
Иаков назвал его: Галеэд.

וַקָּרָא לָהּ לָבָן יֶגֶר שְׁהָדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לָהּ גַּלְעָד

Rashi

יגר שהדותא. תרגומו של גלעד:

גלעד. גל עד:

И сказал Лаван: холм этот свидетель
между мною и тобою ныне. Поэтому
дали имя ему: Галеэд;

וַאֲמַר לָבָן דְּגוּרָא הָדִין סְהִיד בֵּינִי וּבֵינָךְ יוֹמָא דִּין עַל
כֵּן קָרָא שְׁמָהּ גַּלְעָד

Мицпа же, потому что он сказал:
наблюдать будет Превечный за мною
и за тобою, когда мы скроемся друг от
друга:

וְסָכוּתָא דִּי אָמַר יֵסֹף מִימָרָא דִּי בֵּינִי וּבֵינָךְ אֲרִי
נִתְפָּסִי גַבְרָא מִחֲבֵרָה

Rashi

והמצפה אשר אמר וגו'. והמצפה אשר בהר הגלעד, וכמו שנאמר ויעבר את מצפה גלעד (שופטים יא, כט), ולמה נקרא שמה

מצפה, לפי שאמר כל אחד מהם לחברו, יצף ה' ביני ובינך אם תעבור את הברית:

כי נסתר. ולא נראה איש את רעהו:

46 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְאֶחָיו לְקוּטוֹ אֲבָנִים וַיִּקְחוּ אֲבָנִים properly

וַיַּעֲשׂוּ-גֹל וַיֹּאכְלוּ שָׁם עַל-הַגֹּל:

47 וַיִּקְרָא-לָוּ לָבָן יֶגֶר שְׁהָדוּתָא וַיַּעֲקֹב קָרָא לָוּ גַּלְעָד:

48 וַיֹּאמֶר לָבָן הַגֹּל הַזֶּה עֵד בֵּינִי וּבֵינָךְ הַיּוֹם עַל-כֵּן

קָרָא-שְׁמוֹ גַּלְעָד:

49 וְהַמְצָפָה אֲשֶׁר אָמַר יִצְףָּהּ יְהוָה בֵּינִי וּבֵינָךְ כִּי נִסְתָּר

אִישׁ מֵרֵעֵהוּ:

Если будешь притеснять дочерей
моих, и если возьмешь жен сверх
дочерей моих, то, не будь даже
никого между нами, смотри, Бог
свидетель между мною и тобою.

אם תעני ית בנתי ואם תסב נשין על בנתי לית אנש
עמנא קזי מימרא דיי סהיד ביני ובינך

50 אם-תענה את-בנתי ואם-תקח נשים על-בנתי אין איש

עמנו ראה אלהים עד ביני ובינך:

Rashi

בנתי בנתי. ב' פעמים, אף בלהה וזלפה בנותיו היו מפלגש:
אם תענה את בנתי. למנוע מהן עונת תשמיש (יומא עז:):

И сказал Лаван Иакову: вот холм этот,
и вот памятник, который я поставил
между мною и тобою.

ואמר לבן ליעקב הא דגורא הדין והא קמתא די
אקימית ביני ובינך

51 ויאמר לבן ליעקב הנה | הגל הזה והנה המצבה

אשר יריתי ביני ובינך:

Rashi

יריתי. כמו ירה בים, כזה שהוא יורה החץ:

Свидетель холм этот, и свидетель
памятник этот, что ни я не перейду к
тебе за холм этот, ни ты не перейдешь
ко мне за холм этот и за памятник
этот с зломыслием.

סהיד דגורא הדין וסהידא קמא אם אנא לא אעבר
לותר ית דגורא הדין ואם את לא תעבר לותר ית
דגורא הדין וית קמתא הדא לבישו

52 עד הגל הזה ועדה המצבה אם-אני לא-אעבר אליך

את-הגל הזה ואם-אתה לא-תעבר אלי את-הגל הזה

ואת-המצבה הזאת לרעה:

Rashi

אם אני. הרי אם משמש בלשון אשר, כמו עד אם דברתי דברי (בראשית כד, לג):
לרעה. לרעה אי אתה עובר, אבל אתה עובר לפרקמטיא (ב"ר עד, טו):

Бог Авраама и бог Нахора да судят
между нами, бог отца их! Иаков же
поклонился Страхом отца своего
Исаака.

אֱלֹהֵי דְאַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי דְנַחֲוֹר יְדוּנוּן בֵּינָנָא אֱלֹהֵי
דְאַבְוֵהוֹן וְקַיִים יַעֲקֹב בְּדָדְחִיל לֵה אַבְוֵהִי יִצְחָק

53 אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וְאֱלֹהֵי נַחֲוֹר יִשְׁפָּטוּ בֵּינֵינוּ אֱלֹהֵי אַבְיָהֶם

וַיִּשְׁבַּע יַעֲקֹב בְּפָחַד אָבִיו יִצְחָק:

Rashi

אלהי אברהם. קדש (שם טז):

ואלהי נחור. חול:

אלהי אביהם. חול:

И зарезал Иаков от скота на горе, и
пригласил родственников своих есть
хлеб; и они ели хлеб, и ночевали на
горе.

וַיִּכַּס יַעֲקֹב נִכְסָתָא בְּטוֹרָא וּקְרָא לְאַחֵוֹהִי לְמִיכַל
לְחֶמָא וְאָכְלוּ לְחֶמָא וּבֵיתוֹ בְּטוֹרָא

54 וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח בְּהָר וַיִּקְרָא לְאַחֵיו לְאָכֹל-לֶחֶם

וַיֵּאָכְלוּ לֶחֶם וַיְלִינוּ בַּהָר:

Rashi

ויזבח יעקב זבח. שחט בהמות למשתה:

לאחיו. לאוהביו שעם לבן:

לאכל לחם. כל דבר מאכל קרוי לחם, כמו עֶבֶד לָחֶם רַב (דניאל ה, א), נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלֶחֶמוֹ (ירמיה יא, ט):

בראשית 32

И встал Лаван рано утром, и
поцеловал внуков своих и дочерей
своих, и благословил их, и пошел, и
возвратился Лаван в свое место.

וַאֲקָדַם לָבָן בְּצַפְרָא וַיִּנָּשֶׁק לְבָנוֹהִי וּלְבָנֹתָהּ וּבְרִיָּהּ יִתְּהוּ
וַאֲזַל וְתָב לָבָן לְאַתְרָהּ

1 וַיִּשְׁלַם לָבָן בְּפֶקֶר וַיִּנָּשֶׁק ^{to kiss} לְבָנוֹ וּלְבָנוֹתָיו וּלְבָרְיָהּ

אֶתְהֶם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לָבָן לְמִקְמוֹ:

А Иаков пошел своим путем, и
встретили его ангелы Божии.

2 וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדַרְכּוֹ וַיִּפְגְּעוּ־בּוֹ מַלְאֲכֵי אֱלֹהִים:

וַיַּעֲקֹב אָזַל לְאַרְחָה וַעֲרָעוּ בָּהּ מַלְאֲכֵי דְיִי

Rashi

ויפגעו בו מלאכי אלהים. מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו, ללותו לארץ:

И сказал Иаков, увидев их: стан
Божий это! И дал имя месту тому:
Маханаим.

3 וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב כֹּאֲשֶׁר רָאִים מַחֲנֶה אֱלֹהִים זֶה וַיִּקְרָא

שְׁמֵה־מָקוֹם הַהוּא מַחֲנִים: (פ)

וַאֲמַר יַעֲקֹב כִּד חֲזֹנוֹ מִשְׁרִיתָא מִן קֳדָם יי דִּין וקֳרָא
שְׁמָא דְאַתְרָא הַהוּא מַחֲנִים

Rashi

מחנים. שתי מחנות, של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן. ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו (ב"ר עה, י. — תנחומא וישלחג):

Hosea 12:13-14:10

הפטרה — הושע

הפטרה

הושע 12

And Jacob fled into the field of Aram,
And Israel served for a wife, And for a
wife he kept sheep.

13 וַיִּבְרַח יַעֲקֹב שָׂדֵה אַרָם וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה וּבְאִשָּׁה

שָׁמַר:

And by a prophet the LORD brought
Israel up out of Egypt, And by a
prophet was he kept.

14 וּבְנָבִיא הָעֵלָה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם וּבְנָבִיא

נִשְׁמַר:

Ephraim hath provoked most bitterly;
Therefore shall his blood be cast upon
him, And his reproach shall his Lord
return unto him.

15 הכעיס אפרים תמרורים ודמיו עליו יטוש properly
וחרפתו ישיב לו אדניו: bitterness

הושע 13

When Ephraim spoke, there was
trembling, He exalted himself in Israel;
But when he became guilty through
Baal, he died.

1 כדבר אפרים רתת נשא הוא בישראל ויאשם trembling
בבעל וימת:

And now they sin more and more, And
have made them molten images of their
silver, According to their own
understanding, even idols, All of them
the work of the craftsmen; Of them they
say: 'They that sacrifice men kiss calves.'

2 ועתה | יוספו לחטא ויעשו להם מסכה מכספם
כתבונם עצבים מעשה חרשים כלה להם הם intelligence
אמרים זבחי אדם עגלים ישקון: to kiss

Therefore they shall be as the morning
cloud, And as the dew that early
passeth away, As the chaff that is driven
with the wind out of the threshing-
floor, And as the smoke out of the
window.

3 לכן יהי כענן בקר וכטל משכים הלך כמץ chaff
יסער יסער מגרן וכעשן מארבה: a lattice threshing floor to rush upon

Yet I am the LORD thy God From the
land of Egypt; And thou knowest no
God but Me, And beside Me there is no
saviour.

4 ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי except
לא תדע ומושיע אין בלתי:

I did know thee in the wilderness, In
the land of great drought.

5 אני ידעתיך במדבר בארץ תלאבות: drought

When they were fed, they became full,
They were filled, and their heart was
exalted; Therefore have they forgotten
Me.

Therefore am I become unto them as a
lion; As a leopard will I watch by the
way;

I will meet them as a bear that is
bereaved of her whelps, And will rend
the enclosure of their heart; And there
will I devour them like a lioness; The
wild beast shall tear them.

It is thy destruction, O Israel, That thou
art against Me, against thy help.

Ho, now, thy king, That he may save
thee in all thy cities! And thy judges, of
whom thou saidst: 'Give me a king and
princes! '

I give thee a king in Mine anger, And
take him away in My wrath.

The iniquity of Ephraim is bound up;
His sin is laid up in store.

The throes of a travailing woman shall
come upon him; He is an unwise son;
For it is time he should not tarry In the
place of the breaking forth of children.

6 כְּמִרְעִיתָם וַיִּשְׂבְּעוּ וַיִּשְׂבְּעוּ וַיִּרְמּוּ לִבָּם עַל־כֵּן שָׁכַחוּנִי: flock

7 וַיֵּאָהֳרָה לָהֶם כְּמוֹ־ שִׁחַל a leopard lion כְּנִמְרָא עַל־דֶּרֶךְ אֲשׁוּר:

8 אֶפְגֹּשֶׁם אֶפְגֹּשֶׁם אֶפְגֹּשֶׁם אֶפְגֹּשֶׁם to come in contact with כְּדָב the bear שָׂכֹל bereaved וְאֶקְרַע closed סָגוֹר

לִבָּם וְאֶכְלֵם שָׁם לִבָּם וְאֶכְלֵם שָׁם a lion (properly) חֵית הַשָּׂדֶה תִּבְקַעַם: to cleave

9 שָׁחַתְךָ יִשְׂרָאֵל כִּי־בִי בַעֲזָרְךָ:

10 אֶהְיֶה מִלְכָּךְ אֶהְיֶה מִלְכָּךְ I will be אֶפֹּא his nose וַיִּוָּשִׁיעֶךָ בְּכָל־עָרֶיךָ

וַשְׁפֹּטֶיךָ אֲשֶׁר אֲמַרְתָּ תִּנְהַלִּי מֶלֶךְ וְשָׂרִים:

11 אֶתְּוֹלֶךָ מֶלֶךְ בְּאַפִּי וְאֶקַּח בְּעִבְרָתִי: (ס) an outburst of passion

12 צָרוֹר צָרוֹר to cramp עֵזוֹן אֶפְרַיִם צָפוּנָה to hide חֲטָאתוֹ:

13 חֲבָלֵי יוֹלָדָה יִבְאוּ לוֹ הוּא־בֶן לֹא חָכַם כִּי־עַתָּה

לֹא־יֵעָמֵד בְּמִשְׁבֵּר בָּנִים: the orifice of the womb

Shall I ransom them from the power of
the nether-world? Shall I redeem them
from death? Ho, thy plagues, O death!
Ho, thy destruction, O netherworld!
Repentance be hid from Mine eyes!

For though he be fruitful among the
reed-plants, An east wind shall come,
the wind of the LORD coming up from
the wilderness, And his spring shall
become dry, and his fountain shall be
dried up; He shall spoil the treasure of
all precious vessels.

14 מִיַּד שְׂאוֹל אֶפְדֶּם מִמּוֹת אַנְגָּלָם אֱהִי דְבָרֶיךָ מוֹת אֱהִי
קִטְבֶּךָ שְׂאוֹל נָחַם יִסְתֵּר מֵעֵינַי: ^{extermination}

15 כִּי הוּא בֶן אֲחִים יִפְרֵא יָבֹא קָדִים רוּחַ יְהוָה ^{to bear fruit}
מִמֶּדְבָּר עֲלֶה וַיְבוֹשׁ מְקוֹרוֹ וַיִּחְרַב מַעְיָנוֹ ^{spring} הוּא ^{source}
יִשָּׁה אוֹצֵר כָּל-כְּלֵי חֲמָדָה: ^{to plunder}

הושע 14

Samaria shall bear her guilt, For she
hath rebelled against her God; They
shall fall by the sword; Their infants
shall be dashed in pieces, And their
women with child shall be ripped up.

Return, O Israel, unto the LORD thy
God; For thou hast stumbled in thine
iniquity.

Take with you words, And return unto
the LORD; Say unto Him: 'Forgive all
iniquity, And accept that which is good;
So will we render for bullocks the
offering of our lips.

1 תִּאָּשֶׁם שְׂמֹרוֹן כִּי מָרְתָה בְּאֱלֹהֶיהָ בַּחֲרֹב יָפְלוּ ^{to be bitter}
עֲלֵיהֶם יִרְטָשׁוּ וְהָרִיתִי יִבְקְעוּ: (פ) ^{to dash down} ^{infant}

2 שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ:

3 קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱמָרוּ אֵלָיו

כָּל־תַּשָּׂא עוֹן וְקַח־טוֹב וְנִשְׁלַמָּה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ:

Asshur shall not save us; We will not
ride upon horses; Neither will we call
any more the work of our hands our
gods; For in Thee the fatherless findeth
mercy.'

I will heal their backsliding, I will love
them freely; For Mine anger is turned
away from him.

I will be as the dew unto Israel; He shall
blossom as the lily, And cast forth his
roots as Lebanon.

His branches shall spread, And his
beauty shall be as the olive-tree, And
his fragrance as Lebanon.

They that dwell under his shadow shall
again Make corn to grow, And shall
blossom as the vine; The scent thereof
shall be as the wine of Lebanon.

Ephraim [shall say]: 'What have I to do
any more with idols?' As for Me, I
respond and look on him; I am like a
leafy cypress-tree; From Me is thy fruit
found.

Whoso is wise, let him understand
these things, Whoso is prudent, let him
know them. For the ways of the LORD
are right, And the just do walk in them;
But transgressors do stumble therein.

4 אֲשׁוּר | לֹא יוֹשִׁיעֵנו עַל-סוֹס לֹא נִרְכָּב וְלֹא-נֶאֱמַר עוֹד

אֱלֹהֵינוּ לְמַעַשְׂהָ יְדִינוּ אֲשֶׁר-בָּךְ יִרְחַם יְתוֹם:

5 אֲרָפָא מְשׁוֹבְתָם אֲהֵבם נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמֶּנּוּ: ^{backsliding}

6 אֲהִיָּה כִטֹּל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרַח כַּשׁוֹשְׁנָה וְיִן ^{a root} שְׂרָשִׁי ^{a lily}

כַּלְבָּנוֹ:

7 יִלְכוּ יִנְקוּתָיו וְיִהְיֶה כְנִיַּת הוֹדוֹ ^{grandeur} וְרִיחַ לוֹ כַּלְבָּנוֹ: ^{a sprout}

8 יֵשְׁבוּ יֹשְׁבֵי בְצֵלוֹ יַחֲיוּ דָגָן וַיִּפְרְחוּ כִגְפֹן זָכְרוּ כִי־

לְבָנוֹ: (ס)

9 אֶפְרַיִם מֵה-לִּי עוֹד לַעֲצָבִים אֲנִי עֲנִיתִי וְאֲשׁוּרָנוּ אֲנִי

כַּבְרוֹשׁ ^{cypress tree} רַעֲנָן ^{verdant} מִמֶּנִּי פֶרִיָּה נִמְצָא:

10 מִי חָכָם וַיְבִן אֱלֹהֵי נִבּוֹן וַיִּדְעֵם כִּי-יִשְׁרָיִם דְּרָכֵי יְהוָה

וַצַּדִּיקִים יִלְכוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָּם: